

จังหวัดหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

T097890

การศึกษาการผลิตและการตลาดชาใบหม่อน
 กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น
 The Study on Production and Marketing of Mulberry Tea Leaves:
 Case Study of Bandongklang's Farm Women Group, Khonkaen Province

โดย

นางสาวสมฤดี วัฒนพงษ์

เสนอ

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

พ.ศ. คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 ๒๕๕๓ เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)
 ๒๕๕๕ พ.ศ. 2545

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน.....97890

วัน เดือน ปี.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง: การศึกษาการผลิตและการตลาดชาใบหม่อน

กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น

โดย: นางสาวสมฤดี วัฒนพงษ์

ชื่อปริญญา: วิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

สาขาวิชาเอก: บริหารธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ: เกลณี หมั่นไธสง /...../.....

(เกลณี หมั่นไธสง)

หม่อนเป็นพืชสำคัญที่ใช้สำหรับเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหม แต่จากสภาวะการผันราคาเส้นไหมในตลาดโลกตกต่ำลง ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมประสบกับภาวะขาดทุน เกษตรกรบางส่วนจึงได้มีการพัฒนาการปลูกหม่อนในเชิงการค้าแทน โดยการนำใบหม่อนมาผลิตเป็นชาใบหม่อน ซึ่งสามารถช่วยลดปัญหาการขาดทุนจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหมได้ ดังนั้นการปลูกหม่อนเพื่อนำใบมาใช้ในการผลิตชาจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการแปรรูปใบหม่อนให้มีประสิทธิภาพและมีมูลค่ามากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ศึกษาด้านการผลิตและการตลาดชาใบหม่อนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น โดยเน้นในเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหม่อนเพื่อผลิตชา ส่วนประสมทางการตลาด และสภาพแวดล้อมทางการตลาดของชาใบหม่อน โดยรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางจำนวน 50 ราย จากการศึกษาพบว่า การผลิตชาใบหม่อนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางเป็นการผลิตในระดับอุตสาหกรรมครัวเรือน ซึ่งแบ่งการผลิตเป็นชาเขียว ชาฝรั่ง (ชาผง) และชาจีน โดยมีต้นทุนในการปลูกหม่อนทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 1,324.58 บาท และจากการที่เกษตรกรทำการปลูกหม่อนเพื่อนำใบไปขายเพื่อผลิตชาพบว่า เกษตรกรได้กำไรสุทธิปีละ 4,837.29 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนการผลิตชาเขียวมีค่าทั้งหมดเท่ากับ 127.01 บาทต่อกิโลกรัม และต้นทุนการผลิตชาฝรั่งมีค่าทั้งหมดเท่ากับ 123.47 บาทต่อกิโลกรัม จากการที่เกษตรกรนำใบหม่อนมาผลิตเป็นชาเขียว เกษตรกรได้กำไรสุทธิ 11,979.80 บาทต่อไร่ ส่วนการนำใบหม่อนมาผลิตเป็นชาฝรั่ง เกษตรกรขาดทุนสุทธิ 6,431.91 บาทต่อไร่ โดยสามารถขายผลผลิตได้ในราคา 230 และ 70 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดพบว่า ผลิตภัณฑ์ซาบหม่อนของกลุ่มเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ บรรลุเกณฑ์มีให้เลือกหลากหลาย มีการกำหนดราคาที่เหมาะสมไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป แบ่งช่องทางการจัดจำหน่ายออกเป็นหลายช่องทางเพื่อกระจายสินค้าให้ครอบคลุม การส่งเสริมการตลาด มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อต่าง ๆ สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดพบว่า ด้านจุดแข็ง ผลิตภัณฑ์มีความสะอาด ไม่มีสารเคมีเจือปน ราคามีความเหมาะสม ช่องทางการจัดจำหน่ายแบ่งเป็นหลายช่องทาง ด้านจุดอ่อน ผลิตภัณฑ์ยังค่อนข้างใหม่ ผู้บริโภคบางส่วนยังไม่ให้ความเชื่อถือ อายุการเก็บรักษาสั้น บางช่วงราคาต้องมีการปรับเปลี่ยนเพราะมีการแข่งขันกันสูงเกิดความไม่แน่นอน ทางกลุ่มยังไม่มีร้านไว้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มเอง การโฆษณาประชาสัมพันธ์ยังค่อนข้างน้อยและไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากขาดแคลนเงินทุน ด้านโอกาส การเติบโตทางการตลาดมีค่อนข้างมาก เนื่องจากประชาชนหันมาให้ความสนใจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ และด้านอุปสรรคคือ การขาดแคลนเงินทุนในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก และปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตในบางฤดู

จากการศึกษาเรื่องนี้ มีข้อเสนอแนะด้านการผลิตดังนี้ เกษตรกรควรมีการปรับปรุงการผลิตใบหม่อนให้มากกว่านี้เพราะปริมาณผลผลิตต่อไร่ยังต่ำอยู่มาก ควรขอคำแนะนำจากหน่วยงานที่มีความชำนาญในการผลิตหม่อนเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น และควรมีการจัดระบบการใช้แรงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต ด้านการตลาด ทางกลุ่มควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าให้มากขึ้น ทั้งควรให้มีการกำหนดปริมาณการส่งสินค้าที่แน่นอนเพื่อลดต้นทุนในด้านการขนส่ง และให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไป

คำนิยาม

การศึกษาและเรียบเรียงปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลงได้ ทั้งนี้ด้วยความกรุณาในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำตลอดจนการตรวจทานแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจาก อาจารย์เกสินี หมิ่นโรสง อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์อภิจิตตรา อภิราชจิตร กรรมการปัญหาพิเศษที่ได้ตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนปรับปรุงปัญหาพิเศษให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณคุณคุณวิโรจน์ แก้วเรือง ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับหาใบหม่อน ตลอดจนให้การช่วยเหลือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาการทำปัญหาพิเศษฉบับนี้ และขอบคุณ คุณสง่า เนาวงศ์ ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ

สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และน้อง ๆ ที่คอยเป็นกำลังใจให้เสมอมา และขอบคุณ ต้า อรุณ หนิง นิมนต์ หลิน เพื่อน ๆ ทีมมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตลอดจนเพื่อน ๆ สาขาบริหารธุรกิจเกษตรทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

สมฤดี วัฒนพงษ์
มีนาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(6)
สารบัญตารางผนวก	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตการศึกษา	5
วิธีการศึกษา	6
บทที่ 2 โครงร่างทางทฤษฎี	8
การตรวจเอกสาร	8
แนวความคิดทางทฤษฎี	10
การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน	10
การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด	14
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด	18
บทที่ 3 สภาพทั่วไป	20
สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดขอนแก่น	20
ที่ตั้งและการปกครอง	20
การคมนาคมและการขนส่ง	22
สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ	22
สภาพทั่วไปของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	23
ประวัติความเป็นมา	23
วัตถุประสงค์ของกลุ่ม	23

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน้า
อายุและระดับการศึกษา	24
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	25
ขนาดพื้นที่ถือครองและลักษณะการถือครอง	25
ทรัพย์สินและหนี้สิน	26
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการปลูกหม่อน	27
ลักษณะหม่อนพันธุ์ดี	27
การเตรียมดิน	27
การเตรียมกิ่งพันธุ์และการบ่มพ่อนพันธุ์	28
วิธีการปลูก	28
การบำรุงดูแลรักษา	28
การตัดแต่ง	29
การเก็บเกี่ยวใบหม่อน	29
โรคและแมลงศัตรูพืช	30
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาใบหม่อน	31
การผลิตชาใบหม่อนในระดับอุตสาหกรรมครัวเรือน	31
แร่ธาตุ วิตามินและกรดอะมิโนในชาหม่อน	33
ประโยชน์ของชาหม่อน	35
บทที่ 4 ต้นทุนและผลตอบแทน	36
ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกหม่อน	36
ผลการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหม่อน	36
ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตชาใบหม่อน	40
ผลการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตชาใบหม่อน	40
บทที่ 5 การตลาด	45
การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด	45
ด้านผลิตภัณฑ์	45
ด้านราคาผลิตภัณฑ์	46

	หน้า
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	47
ด้านการส่งเสริมการตลาด	49
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด	50
การวิเคราะห์จุดแข็ง	50
การวิเคราะห์จุดอ่อน	51
การวิเคราะห์โอกาส	52
การวิเคราะห์อุปสรรค	52
ปัญหาทางด้านการตลาด	53
บทที่ 6 สรุปลงและข้อเสนอแนะ	54
สรุป	54
ข้อเสนอแนะ	56
เอกสารอ้างอิง	58
ภาคผนวก	61

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	พื้นที่ปลูกหม่อนในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2535-2540	1
2	การนำเข้าและส่งออกซาเซียอื่น ๆ ของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2544	3
3	พื้นที่การปลูกหม่อนของจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2541-2543	4
4	อายุ และระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2543/44	24
5	จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2543/44	25
6	ขนาดของพื้นที่ถือครองของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2543/44	26
7	เครื่องมือทางการเกษตรที่ใช้ในการปลูกหม่อนเฉลี่ยต่อครัวเรือน และหนี้สินเฉลี่ยต่อปีของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ปีการเพาะปลูก 2543/44	26
8	แร่ธาตุและวิตามินในซาหม่อนชนิดต่าง ๆ ที่ได้จากการผลิตในระดับโรงงาน และระดับครัวเรือน	35
9	ต้นทุนการปลูกหม่อนเฉลี่ยต่อไร่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ปีการเพาะปลูก 2543/44	38
10	ปริมาณผลผลิต ราคา ต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกหม่อนเฉลี่ยต่อไร่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ปีการเพาะปลูก 2543/44	39
11	ต้นทุนการผลิตซาเขียวต่อกิโลกรัมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2543/44	42
12	ต้นทุนการผลิตซาฝรั่งเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2543/44	43
13	เปรียบเทียบปริมาณผลผลิต ราคา ต้นทุน และผลตอบแทนจากการผลิตซาเขียวและซาฝรั่ง ปีการเพาะปลูก 2543/44	44

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
14	ชนิด ขนาดบรรจุ และราคาผลิตภัณฑ์ซาโบหม่อนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น	47

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่

1

แผนที่จังหวัดขอนแก่น

หน้า

21

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตารางผนวก

ตารางผนวกที่		หน้า
1	ภาชนะหินสีนของเกษตรกร	63
2	ค่าใช้จ่ายของแรงงานในการปลูกหม่อน	63
3	ค่าใช้จ่ายของกิ่งพันธุ์ ทุยคอก ทุยหมัก ทุยยูเรีย ทุยเคมี ปูนขาว สารป้องกัน กำจัดแมลงและศัตรูพืช น้ำมันเชื้อเพลิง ที่ใช้ในการเพาะปลูกหม่อน	64
4	ทรัพย์สินทางการเกษตรที่ใช้ในการเพาะปลูกหม่อน	65
5	รายได้จากการปลูกหม่อนของเกษตรกร ปีการเพาะปลูก 2543/44	66
6	เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตชาใบหม่อน	66

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทยสันนิษฐานว่ามีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมานานกว่า 3,000 ปี มาแล้ว เนื่องจากหม่อนเป็นพืชที่ทนแล้ง สามารถปลูกได้ในทุกสภาพพื้นที่ ดังนั้นในประเทศไทยจึงมีแหล่งเพาะปลูกหม่อนกระจายอยู่ทั่วทุกภาคใน 48 จังหวัด ซึ่งร้อยละ 80 อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2540 มีพื้นที่ปลูกหม่อนทั้งสิ้น 258,073 ไร่ โดยหม่อนที่ปลูกประมาณร้อยละ 65 เป็นหม่อนพันธุ์พื้นเมือง เช่น หม่อนไผ่ หม่อนน้อย หม่อนดาดำ ซึ่งให้ผลผลิตและคุณภาพใบต่ำ มีเพียงร้อยละ 35 ที่ปลูกหม่อนพันธุ์ดี ได้แก่ พันธุ์นครราชสีมา 60 และพันธุ์บุรีรัมย์ 60 โดยการปลูกหม่อนของเกษตรกรใช้เพื่อเลี้ยงไหมเพียงอย่างเดียว จากสภาวะการผันราคาเส้นไหมในตลาดโลกตกต่ำในปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา มีผลให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงไหมไปบางส่วน จึงทำให้พื้นที่ปลูกหม่อนลดลง โดยในปี พ.ศ. 2535 มีพื้นที่ปลูกหม่อนทั้งสิ้น 442,631 ไร่ และลดลงเหลือเพียง 258,073 ไร่ในปี พ.ศ. 2540 (ตารางที่ 1) ซึ่งลดลงร้อยละ 41.7 จากปี พ.ศ. 2535 ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบางรายประสบสภาวะขาดทุนเนื่องจากสภาวะการตลาดราคาเส้นไหมในตลาดโลกตกต่ำลง ประกอบกับเกษตรกรบางรายขาดประสบการณ์

ตารางที่ 1 พื้นที่ปลูกหม่อนในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2535-2540

ปี พ.ศ.	พื้นที่ปลูกหม่อน (ไร่)
2535	442,631
2536	335,507
2537	325,275
2538	289,572
2539	257,282
2540	258,073

ที่มา: (กลุ่มหม่อนไหม, 2539)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในด้านการเลี้ยงไหม จึงทำให้ผลผลิตต่ำ จึงเลิกอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไปในที่สุด (ศิริพร และพุทธชาติ, 2541) แต่ต่อมาการปลูกหม่อนได้พัฒนาขึ้นโดยเกษตรกรส่วนหนึ่งมีการปลูกหม่อนในเชิงการค้ามากขึ้น เพราะเมื่อก้าวถึงการปลูกหม่อน บุคคลทั่วไปจะนึกถึงการผลิตไหมหม่อนสำหรับใช้เลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหมเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ประเทศต่าง ๆ เช่น เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น จีน มีการนำส่วนต่าง ๆ ของต้นหม่อน ได้แก่ ราก ใบ ลำต้น และผล มาใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการแพทย์ เครื่องตกแต่ง และเครื่องคั้น เช่น น้ำผลไม้ ไวน์ และชา

ชา เป็นเครื่องดื่มเก่าแก่ของโลก แพร่หลายมานานกว่า 2,000 ปี ชาวจีนเป็นชาติแรกที่รู้จักดื่มชา ความนิยมในการดื่มชาได้แพร่กระจายไปทั่วโลกทั้งในทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกา และแอฟริกา ประเทศที่มีการดื่มชามากที่สุดคือ อังกฤษ รองลงมาได้แก่ สาธารณรัฐไอร์แลนด์ อีรัก ฮองกง ญี่ปุ่น อินเดีย และไทย เป็นลำดับที่ 7 ซึ่งประเภทของชาแบ่งออกได้เป็น ชาเขียว ชาฝรั่ง (ชาผง) และชาจีน

ชาใบหม่อนเป็นเครื่องดื่มประเภทชาอีกชนิดหนึ่งที่ไม่ค่อยมีใครรู้จักและได้ลืมนิยมมาก่อน แต่สำหรับชาญี่ปุ่นแล้วรู้จักดี เพราะเป็นหนึ่งในเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพมาเป็นเวลาช้านาน เพราะมีความเชื่อต่าง ๆ กันมาว่าสามารถป้องกันโรคความดันโลหิตสูง และเบาหวานได้ จากการทดลองในประเทศญี่ปุ่น อังกฤษ อินเดีย และโรมาเนีย พบว่าใบหม่อนมีสารกาบา (GABA = gamma aminobutyric acid) ที่มีคุณสมบัติในการลดความดันโลหิต และมีสารฟายโตสเตอรอล (phytosterol) ที่มีประสิทธิภาพในการลดระดับคอเลสเตอรอลด้วย สำหรับประเทศไทยแล้ว ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มชาจากใบหม่อนกำลังอยู่ในระยะพัฒนาเป็นการค้าภายในประเทศและต่างประเทศ มีการฝึกอบรมและพัฒนาปรับปรุงวิธีการผลิต เนื่องจากการผลิตชาใบหม่อนมีการผลิตทั้งแบบอุตสาหกรรมโรงงานและแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน ทั้งในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่เป็นชาเขียว ชาฝรั่ง (ชาซอง) และ ชาจีน ซึ่งผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนดังกล่าว ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชาใบ และชาผง ของศูนย์ทดสอบสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (วิจัยน์, 2543) และจากสถิติการนำเข้าและส่งออกของชาเขียวอื่น ๆ จะเห็นว่าปริมาณการนำเข้าชาเขียวอื่น ๆ จากต่างประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2544 มีปริมาณลดลงเรื่อย ๆ ส่วนปริมาณการส่งออกในช่วงปี พ.ศ. 2539-2541 มีปริมาณเพิ่มขึ้นจาก 22,216 กิโลกรัมเป็น 40,611 และ 69,266 กิโลกรัม ตามลำดับ ถึงแม้ปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2541 จะเพิ่มขึ้นจากปีก่อน ๆ ก็ตาม แต่มูลค่าการส่งออกกลับลดลงเหลือแค่เพียง 4,412,774 บาท ซึ่งต่ำกว่ามูลค่าในปี พ.ศ. 2540 ถึงร้อยละ 14.25 ส่งผลให้ในช่วงปี พ.ศ. 2542-2543 มีปริมาณการส่งออกลดลงจาก 56,080 กิโลกรัมเป็น 27,297 กิโลกรัม และเริ่มมาเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2544 เป็น 80,931 กิโลกรัม (สำรวจตั้งแต่เดือนมกราคม-สิงหาคม) จะเห็นว่าปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2544 มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2543 อย่างมาก แสดงให้เห็นถึงความต้องการในตลาดที่กำลังเพิ่มสูงขึ้น (ตารางที่ 2)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2 การนำเข้าและส่งออกชาเขียวอื่น ๆ¹ ของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2544

ปี พ.ศ.	นำเข้า		ส่งออก	
	ปริมาณ (กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ (กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท)
2538	384,220	23,216,094	45,380	5,346,436
2539	540,309	26,532,930	22,216	2,052,159
2540	352,848	17,434,108	40,611	5,146,108
2541	325,312	23,572,440	69,266	4,412,774
2542	307,756	19,087,111	56,080	6,751,554
2543	275,064	18,928,062	27,297	5,143,854
2544 ²	206,105	14,192,902	80,931	6,971,852

หมายเหตุ¹ ชาเขียวที่ไม่ได้ผลิตจากใบชา

² ทำการสำรวจตั้งแต่เดือนมกราคม-สิงหาคม

ที่มา: (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2544)

จากเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงมีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาชาใบหม่อนซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ชาอีกชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจให้เป็นสินค้าที่สร้างมูลค่าให้กับประเทศ การศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาถึงการผลิตชาใบหม่อนในระดับอุตสาหกรรมครัวเรือน เนื่องจากการผลิตในระดับอุตสาหกรรมครัวเรือนเป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรซึ่งเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของคนในประเทศ โดยเน้นในเรื่องต้นทุนและผลตอบแทน การศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้เกษตรกรทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับจากการปลูกหม่อนเพื่อทำการผลิตชาและเพื่อหาแนวทางในการลดต้นทุนการผลิตในปัจจัยการผลิตที่มีต้นทุนสูง และได้ศึกษาถึงการตลาดชาใบหม่อนเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับต่อไป เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่ทำการเพาะปลูกหม่อนมากที่สุดในประเทศ จึงได้เลือกทำการศึกษาที่อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น โดยจังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่การเพาะปลูกหม่อนในปี พ.ศ. 2543 ทั้งสิ้น 20,825 ไร่ (ตารางที่ 3) อีกทั้งอำเภอพระยืนเป็นเพียงอำเภอเดียวที่มีการผลิตชาใบหม่อนเพื่อจำหน่ายและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยใช้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ทำการเพาะปลูกหม่อนเพื่อทำการผลิตชาใบหม่อนเพื่อจำหน่ายเป็นการค้าอย่างจริงจัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การผลิตซาไบหม่อนของกลุ่มเป็นการผลิตในระดับอุตสาหกรรมครัวเรือน ซึ่งได้นำเอาผลิตภัณฑ์ซาไบหม่อนออกจำหน่ายครั้งแรกในงานอะเมซิงอีสาน ในเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2541 ที่หอประชุมกาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปรากฏว่าผลิตภัณฑ์ซาไบหม่อนของกลุ่มได้รับความสนใจจากผู้บริโภคอย่างมาก ซึ่งในช่วงแรกทางกลุ่มยังผลิตซาไบหม่อนไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดจึงได้ไปรับซื้อซาไบหม่อนจากที่อื่นมาใช้ในการผลิต แต่ต่อมาสมาชิกของกลุ่มได้หาท่อนพันธุ์ดีมาปลูกเองและได้ผลิตซาไบหม่อนมาเรื่อย ๆ จนเป็นที่รู้จักกันดีในนาม “ซาหม่อนพระยีน” (สำนักงานเกษตรอำเภอพระยีน, 2544) การผลิตซาไบหม่อนของเกษตรกรจะช่วยลดปัญหาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหมที่มีราคาตกต่ำให้หันมาให้ความสนใจในการสร้างทางเลือกใหม่ให้กับตัวเกษตรกรเองและเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้เกษตรกรมีงานทำอย่างต่อเนื่อง เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน และเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรสร้างสรรผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นของตนออกสู่ตลาดมากขึ้น

ตารางที่ 3 พื้นที่การปลูกหม่อนของจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2541-2543

ปี พ.ศ.	พื้นที่ปลูก (ไร่)
2541	18,590.00
2542	19,135.50
2543	20,825.00

ที่มา: (สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น, 2543)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น ที่ทำการเพาะปลูกหม่อนเพื่อใช้ผลิตชา
2. เพื่อศึกษาด้านการผลิต โดยเน้นในเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหม่อนเพื่อใช้ในการผลิตชาของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาด้านการตลาด โดยเน้นในเรื่องส่วนประสมการตลาด สภาพแวดล้อมทางด้านการตลาด และปัญหาทางด้านการตลาดชาใบหม่อนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น ที่ทำการเพาะปลูกหม่อนเพื่อใช้ผลิตชา
2. ทำให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่จะได้รับจากการปลูกหม่อนเพื่อทำการผลิตชาของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น
3. ทำให้ทราบถึงส่วนประสมการตลาด สภาพแวดล้อมทางด้านการตลาด และปัญหาทางด้านการตลาด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ ได้ทำการศึกษาในเรื่องสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ต้นทุนและผลตอบแทนที่ได้รับจากการเพาะปลูกหม่อนเพื่อทำการผลิตชา ส่วนประสมการตลาด สภาพแวดล้อมทางด้านการตลาดและปัญหาทางด้านการตลาด โดยใช้ข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น ในปีการเพาะปลูก 2543/44

นิยามศัพท์

ซาบหม่อน หมายถึง การผลิตซาโดยใช้หม่อนพันธุ์นครราชสีมา 60 และพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เป็นวัตถุดิบ

ซาเขียว ซาจีน หมายถึง ผลัดภักซ์ที่ได้จากส่วนที่เป็นใบแก่ ใบอ่อน ยอดอ่อน และก้านใบของต้นหม่อนที่มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Morus spp.* ซึ่งนำมาอบไอน้ำ หรือจุ่มน้ำร้อนแล้วแช่น้ำเย็นทันที หรือคั่วพองหาคัด บดคลึงให้มันตัว แล้วทำให้แห้งโดยการอบหรือคั่วหรืออย่างอื่นครั้งหนึ่ง

ซาฝรั่ง (ซาผง) หมายถึง ผลัดภักซ์ที่ได้จากส่วนที่เป็นใบอ่อน ยอดอ่อนที่ใบยังไม่คลี่ และก้านใบที่ยังอ่อนอยู่ของต้นหม่อน ซึ่งนำมาผึ่งให้อ่อนตัว นวดจนฉีกขาดและมันตัว และหมักให้เกิดกลิ่นและรสเฉพาะแล้วอบให้แห้ง

ต้นทุนผันแปร หมายถึง ค่าใช้จ่ายซึ่งผันแปรโดยตรงกับปริมาณการผลิต ค่าใช้จ่ายประเภทนี้ได้แก่ ค่าแรงงาน ค่าวัสดุและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ (ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ยเคมี ค่าปุ๋ยคอก ค่าสารกำจัดวัชพืช) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ค่าซ่อมบำรุงและรักษาเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร ค่าเสียโอกาสเงินทุน)

ต้นทุนคงที่ หมายถึง ค่าใช้จ่ายซึ่งเกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิตคงที่ในการเพาะปลูก โดยที่ค่าใช้จ่ายนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงตามปริมาณการผลิต ได้แก่ ค่าภาษีที่ดิน ค่าเสื่อมราคาเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร ค่าดอกเบี้ยเงินกู้

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นข้อมูลในปีการเพาะปลูก 2543/44 โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็นสามส่วนคือ ส่วนแรกเป็นข้อมูลโดยทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรกร ส่วนที่สองเป็นข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน และส่วนสุดท้ายเป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ทางด้านการตลาด เนื่องจากมีกรอบตัวอย่างจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 50 ตัวอย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการค้นคว้าและเก็บรวบรวมจากหนังสือ เอกสาร รายงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ทางหน่วยงานราชการได้เก็บรวบรวมไว้ เช่น สถาบันวิจัยหม่อนไหม กรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันวิจัยแห่งชาติ สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อทราบถึงสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ส่วนประสมการตลาด สภาพแวดล้อมทางการตลาด และปัญหาทางด้าน การตลาดของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เพื่อทราบถึงต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนที่จะได้รับจากการเพาะปลูกหม่อนเพื่อทำการผลิตชาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทำการประมวลโดยอาศัยค่าอัตราส่วน และค่าเฉลี่ย แสดงในรูปตารางประกอบคำอธิบาย

บทที่ 2

โครงร่างทางทฤษฎี

การตรวจเอกสาร

วิโรจน์ แก้วเรือง และคณะ (2539) ได้ศึกษาเรื่องการทำชาจากใบหม่อน สรุปได้ว่า ชาจากใบหม่อน เป็นเครื่องดื่มบำรุงสุขภาพในประเทศญี่ปุ่น คนไทยใช้ใบหม่อนประกอบอาหาร ชาวจีนใช้เป็นพืชสมุนไพร การนำใบหม่อนไปผ่านกระบวนการทำชาเขียว หรือชาฝรั่งที่โรงงานทำชา จะได้ชาเขียว (ชาใบ) และชาฝรั่ง (ชาผง) ที่มีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชาใบและชาผง ของศูนย์ทดสอบสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม การทำชาเขียวจะได้ใบชาประมาณร้อยละ 18.83 ที่ความชื้นร้อยละ 5.3 ในขณะที่การทำชาฝรั่งจะได้ผงชาประมาณร้อยละ 23.34 ที่ความชื้นร้อยละ 3.6 ใบหม่อนสามารถทำชาเขียว ชาฝรั่ง และชาจีนแบบคริวร้อนได้ แต่ลักษณะของใบชาเขียวจากโรงงานจะมีวนตัวดีกว่าชาเขียวแบบคริวร้อน น้ำชาที่ได้จะมีสีเขียวอ่อนเช่นเดียวกัน ชาฝรั่งจากโรงงานจะให้สีน้ำตาลเข้มมากกว่าชาฝรั่งแบบคริวร้อนเล็กน้อย การทำชาจีนและชาฝรั่งแบบคริวร้อนจะใช้การคั่วและอบเท่านั้น ส่วนการทำชาเขียวแบบคริวร้อน จะต้องลวกน้ำร้อนและจุ่มน้ำเย็นเพื่อรักษาสีเขียวของคลอโรฟิลล์ การทำชาแบบคริวร้อนจะต้องระวังเรื่องความชื้น หลังการคั่วควรเก็บในภาชนะที่ป้องกันความชื้นได้หรือนำไปอบที่ 80°C นาน 1 ชั่วโมง ก่อนเก็บในภาชนะที่ปิดมิดชิด ชาเขียว ชาฝรั่ง และชาจีนแบบคริวร้อน ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเช่นกัน แต่ความชื้นในชาเขียวและชาจีนเกินค่ามาตรฐาน (\leq ร้อยละ 7) ต้องปรับปรุงการทำชาหม่อนแบบคริวร้อนจะได้ใบชาเพียงร้อยละ 19.82 และ 17.13 ตามลำดับ

ศิริพร บุญชู และพุทธชาติ ธิปไตยคุณ (2541) ได้สรุปรายงานการศึกษาจากประเทศญี่ปุ่นพบว่า ใบหม่อนมีคุณสมบัติต่าง ๆ ในการป้องกันและรักษาโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะโรคเบาหวาน ไขมันในเส้นเลือดสูง และความดันโลหิตสูง ดังนั้นจึงมีการนำใบหม่อนมาผลิตชาเขียวเพื่อเป็นเครื่องดื่มบำรุงสุขภาพในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ประกอบกับใบหม่อนเป็นพืชที่ปราศจากสารพิษ ในประเทศไทยมีการปลูกหม่อนมาช้านาน จึงทำให้ญี่ปุ่นมีความต้องการนำเข้าชาใบหม่อนจากประเทศไทย โดยเริ่มมีการนำเข้าจากประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 จำนวน 15 ตัน เพิ่มขึ้นเป็น 60 ตัน ในปี พ.ศ. 2541 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ตลาดในประเทศไทยก็ยังมีศักยภาพที่สูงเนื่องจากชาใบหม่อนเป็นยาสมุนไพรที่รักษาสุขภาพ จากข้อมูลดังกล่าวเบื้องต้นทำให้ความต้องการใบหม่อนเพื่อมาผลิตชาใบหม่อนมีสูงขึ้นไปถึง 400,000 กิโลกรัม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แต่เนื่องจากเกษตรกรไม่มีข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับจากการผลิตใบหม่อนเพื่อเลี้ยงไหม หรือผลิตใบหม่อนเพื่อจำหน่ายใบหม่อนแก่โรงงานผลิตชา หรือดำเนินการทั้งสองอย่างควบคู่กัน ไปเพื่อลดการเสี่ยงในการประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมแก่เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและเป็นการเพิ่มทางเลือกใหม่แก่เกษตรกร

สถาพร วงศ์เจริญวนกิจ และคณะ (2541) ได้ศึกษาต้นทุนการผลิตชาจากหม่อน สรุปได้ว่าผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มชาจากใบหม่อน กำลังอยู่ระยะพัฒนาเป็นการค้าในประเทศไทย ปัจจุบันมีการฝึกอบรมและพัฒนาปรับปรุงวิธีการผลิต ทั้งในระดับโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กและอุตสาหกรรมขนาดครัวเรือน และทั้งในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เป็นชาเขียว ชาจีน และชาฝรั่ง (ชาซอง) รวมทั้งบรรจุภัณฑ์เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการตัดสินใจลงทุนแก่เกษตรกรและบุคคลทั่วไป จึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตชาจากใบหม่อน โดยวิเคราะห์ถึงต้นทุนการผลิตใบหม่อนสด ต้นทุนการผลิตชาเขียวและชาฝรั่งจากใบหม่อนทั้งในระดับโรงงานและครัวเรือน แล้วเปรียบเทียบต้นทุนของแต่ละวิธีการผลิต พบว่าต้นทุนการผลิตใบหม่อนสดเฉลี่ยกิโลกรัมละ 2.40 บาท และต้นทุนการผลิตชาในแต่ละกรณีจะแตกต่างกันไป ส่วนของต้นทุนที่สูงอย่างชัดเจนคือ ค่าบรรจุซองพร้อมซองในกรณีผลิตเป็นชาฝรั่ง ซึ่งจะสูงประมาณ 2 เท่าของต้นทุนอย่างอื่น ๆ รวมกัน ทำให้ต้นทุนการผลิตชาฝรั่งเป็น 579.30 บาทต่อกิโลกรัมชา หรือ 0.87 บาทต่อซองในระดับโรงงาน และ 650.79 บาทต่อกิโลกรัมชา หรือ 0.98 บาทต่อซองในระดับครัวเรือน ในขณะที่การผลิตเป็นชาเขียวใบหม่อน โดยไม่รวมบรรจุภัณฑ์เป็น 205.15 บาทต่อกิโลกรัมชาในระดับโรงงาน และ 227.68 บาทต่อกิโลกรัมชาในระดับครัวเรือน แต่ถ้าหากวิเคราะห์ในกรณีที่ผู้ผลิตในระดับครัวเรือนใช้ใบหม่อนและแรงงานของตน จะทำให้ต้นทุนลดลงเหลือ 202.94 บาทต่อกิโลกรัมชา เนื่องจากต้นทุนการผลิตใบหม่อนสดเองจะต่ำกว่าการซื้อใบหม่อนสดมาก (รวมค่าขนส่ง) แต่ในทางปฏิบัติจะทำได้เพียงปริมาณจำกัด โดยรวมแล้วหากกำหนดให้ราคาผลผลิตชาใบหม่อนจากการผลิตในระดับโรงงานและครัวเรือนเท่ากันแล้ว จะเห็นได้ว่าการผลิตชาในระดับโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมจะมีความคุ้มทุนมากกว่า

สถาบันวิจัยหม่อนไหม (2543 ข.) ได้จัดบรรยายการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในหัวข้อเรื่องการจัดตั้งชมรมชาหม่อน สรุปได้ว่า ชาหม่อนมีการผลิตทั้งแบบอุตสาหกรรมโรงงานและแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน ในปัจจุบันการผลิตแบบโรงงานมีเพียงโรงงานเดียวคือ บริษัท ไทยซิลค์ โปรดักส์ ซึ่งผลิตชาหม่อนในรูปแบบชาเขียวใบหม่อนส่งออกไปประเทศญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2542 ส่งออกประมาณ 20 ตัน มูลค่า 5,000,000 บาท และจำหน่ายภายในประเทศแบบขายส่งประมาณ 40 ตัน มูลค่าไม่น้อยกว่า 10,000,000 บาท ซึ่งการบริโภคเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 300 ชาใบหม่อนมีแนวโน้มที่จะขยายการผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพื่อจำหน่ายต่างประเทศและภายในประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีผู้ทำตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยส่งไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ เยอรมัน มาเลเซีย สิงคโปร์ และได้หวัน การผลิตแบบครัวเรือนมีทั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและบริษัทเอกชน เช่น บริษัท อุตสาหกรรมไหมไทย จำกัด (จิมทอมป์สัน) และ บ. ไร่บุญรอด จำกัด เพื่อจำหน่ายให้กับผู้ที่มาดูงานของบริษัทและการออกร้านของบริษัทจำหน่ายได้ 1,000,000 บาท ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการผลิตและจำหน่ายมากคือ กลุ่มอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ที่สามารถควบคุมการผลิตและเปิดตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เอง ในปี พ.ศ. 2542 มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มมากกว่า 1,000,000 บาท เช่นกัน และยังมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอื่น ๆ ที่เริ่มดำเนินการ เช่น กลุ่มแม่บ้านห้วยเค็ด อ.เมือง จ. แม่ฮ่องสอน ดำเนินการผลิตและจำหน่ายซาบหม่อนในปี พ.ศ. 2542 ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม มีรายได้ถึง 72,000 บาท ส่วนทางด้านกรจำหน่าย ส่วนใหญ่เป็นผู้ซื้อวัตถุดิบจากบริษัทผู้ผลิตและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแล้วนำไปทำบรรจุภัณฑ์ใหม่เป็นของตนเองหรือนำไปบดให้ละเอียดขึ้นเพื่อบรรจุซองเพื่อความสะดวกในการชงและทำให้มีตลาดกว้างขึ้นสร้างทางเลือกให้ผู้บริโภค ปัจจุบันมีบริษัทและกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ อีกหลายรายที่ยังไม่ทราบการผลิตและการจำหน่ายแต่คาดว่าไม่ต่ำกว่า 10 ดัน มูลค่า 5,000,000 บาท เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจำหน่ายใบหม่อนให้ผู้ผลิตประมาณ 350 ดัน มูลค่า 1,750,000 บาท ขณะนี้ซาบหม่อนกำลังมีส่วนแบ่งตลาดชาสมุนไพรมากขึ้นเป็นลำดับ อย่างไรก็ตามธุรกิจหม่อนทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนในตลาดประมาณ 40,000,000 บาท ในปีที่ผ่านมา

แนวความคิดทางทฤษฎี

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

การวิเคราะห์ต้นทุนจะทำการวิเคราะห์ต่อหน่วยพื้นที่การผลิต ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ โดยในการวิเคราะห์จะพิจารณาต้นทุนการผลิตทั้งในรูปที่เป็นตัวเงินสด และไม่เป็นตัวเงินสด แบ่งการวิเคราะห์เป็นดังนี้

1. ต้นทุน ได้จากค่าใช้จ่ายในการลงทุน และการดำเนินการ โดยองค์ประกอบของต้นทุนการผลิตแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร

1.1 ต้นทุนคงที่ หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณผลผลิต ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยคงที่ในการผลิต หรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ภายในระยะเวลาของการผลิต นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งต้นทุนคงที่ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนคงที่ที่เป็นเงินสด และไม่เป็นเงินสด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้นทุนคงที่ที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตจะต้องจ่ายในรูปของเงินสดในจำนวนที่คงที่ต่อปี ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ค่าภาษีที่ดิน เป็นต้น ส่วนต้นทุนคงที่ที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริงในรูปของเงินสด หรือเป็นค่าใช้จ่ายคงที่ประเมิน ได้แก่ ค่าใช้ที่ดินกรณีเป็นที่ดินของตนเอง ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร และค่าเสียโอกาสของเงินลงทุนในการซื้ออุปกรณ์การเกษตร

ส่วนประกอบของต้นทุนคงที่ในการปลูกหม่อน ได้แก่

ค่าภาษีที่ดิน เกษตรกรจ่ายให้รัฐทุกปีในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในปีที่สำรวจนั้นพบว่า เกษตรกรในอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ได้จ่ายภาษีที่ดินสำหรับการปลูกพืชขึ้นต้นในอัตรา 5 บาทต่อไร่

ค่าใช้ที่ดิน กรณีที่ไม่ใช่ที่ดินของตนเอง เกษตรกรต้องเสียค่าเช่าที่ดินคำนวณโดยใช้ค่าเช่าที่ดินทั้งหมดต่อปีหารด้วยจำนวนไร่ที่ทำการเพาะปลูกบนที่ดินเช่านั้น แต่ถ้ามีการปลูกมากกว่า 1 ครั้งในรอบปี จะใช้จำนวนไร่ที่ปลูกทุกครั้งรวมกันเป็นตัวหาร เพื่อหาค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย กรณีที่เกษตรกรใช้ที่ดินของตนเอง จะประเมินค่าใช้ที่ดินเท่ากับอัตราเช่าในท้องถิ่นนั้น

ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตรคงทน ประเมินจากมูลค่าเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรที่มีอายุการใช้งานมากกว่า 1 ปี ที่ใช้ในการปลูกหม่อน สำหรับการคำนวณจะใช้วิธีแบบเส้นตรง (straight line method) โดยคิดตามอายุการใช้งานของเครื่องมืออุปกรณ์ ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวจะไม่สามารถนำมาใช้งานได้อีก และจำหน่ายไม่ได้ (มูลค่าซากเท่ากับศูนย์) จึงทำให้ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตรของอุปกรณ์แต่ละชนิดมีมูลค่าเท่ากันทุกปีตลอดอายุการใช้งาน เครื่องมืออุปกรณ์ที่จำหน่ายได้แก่ รถเข็น กรรไกรตัดแต่งกิ่ง จอบ เสียม และสายยาง

ในการหาค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรนั้น จะใช้สูตรในการคำนวณแบบเส้นตรง (straight line method) ดังนี้

$$\text{ค่าเสื่อมราคาต่อปี} = \frac{\text{ราคาทุนของอุปกรณ์การผลิต} - \text{มูลค่าซากของทรัพย์สิน}}{\text{อายุการใช้งาน}}$$

1.2 ต้นทุนผันแปร หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของผลผลิต ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปรในการผลิต และปัจจัยผันแปรจะใช้หมดไปในช่วงการผลิตนั้น ๆ ต้นทุนผันแปรสามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด และไม่เป็นเงินสด

ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด หมายถึง ต้นทุนผันแปรที่ผู้ผลิตจ่ายออกไปจริงเป็นเงินสด จากการใช้จ่ายผันแปรต่าง ๆ ได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน ค่าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร และค่าซ่อมแซม อุปกรณ์การเกษตร สำหรับต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ต้นทุนผันแปรที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริงเป็นเงินสด เป็นค่าใช้จ่ายที่คิดให้กับปัจจัยการผลิตผันแปรต่าง ๆ ที่เป็นของผู้ผลิตเอง หรือได้รับมาแล้วก็ใช้ไปในรูปของสิ่งของ ได้แก่ ค่าแรงงานของบุคคลในครอบครัว ค่าวัสดุ อุปกรณ์การเกษตรที่เกษตรกรผลิตได้เอง หรือได้รับมาฟรี และค่าเสียโอกาสของเงินลงทุน

ส่วนประกอบของต้นทุนผันแปรในการปลูกหม่อน ได้แก่

ค่าแรงงานต่าง ๆ ในการเตรียมดินถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต ได้แก่ ค่าแรงงานในการปฏิบัติดูแลรักษาต้นหม่อน ตั้งแต่การเตรียมดิน การเตรียมกิ่งพันธุ์ การปลูก และการบำรุงดูแลรักษา ได้แก่ การกำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ และการตัดแต่งกิ่ง เป็นต้น และค่าแรงในการเก็บเกี่ยว เป็นค่าแรงที่เกิดขึ้นเมื่อต้นหม่อนเริ่มให้ผลผลิตเป็นต้นไป

ค่าวัสดุและปัจจัยในการผลิตต่าง ๆ ได้แก่ ค่ากิ่งพันธุ์ เพื่อใช้ในการปลูกในปีแรก และใช้ในการปลูกซ่อม โดยกิ่งพันธุ์ที่ใช้ส่วนมากเป็นกิ่งพันธุ์ที่มีอายุตั้งแต่ 4 เดือน ถึง 1 ปี และไม่มีโรคและแมลงศัตรู ค่าปุ๋ยคอก ใช้สำหรับบำรุงดินและปรับสภาพของดิน และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง สำหรับเครื่องยนต์ที่ใช้ในการไถดินเพื่อปรับพื้นที่ให้เรียบสม่ำเสมอก่อนการปลูก

ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน โดยคิดเป็นอัตราร้อยละของมูลค่าของต้นทุนที่นำมาใช้ในการปลูกหม่อนทั้งหมด โดยอัตราร้อยละนี้เป็นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เกษตรกรกู้จากสถาบันการเงิน การศึกษานี้จะใช้ร้อยละ 13 บาทต่อปี

2. รายได้ หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการผลิตพืชผักชนิดใดชนิดหนึ่งต่อหนึ่งฤดูกาลผลิตหรือต่อปี ซึ่งจะเท่ากับผลคูณของปริมาณผลผลิตกับราคาที่เกษตรกรได้รับ

3. กำไร หมายถึง ผลต่างระหว่างรายได้และต้นทุน

4. ผลผลิตที่คุ้มทุน หมายถึง ปริมาณผลผลิต ณ ระดับการผลิตของเกษตรกรที่ทำให้เกษตรกรมีรายได้รวมเท่ากับต้นทุนทั้งหมด หรือปริมาณผลผลิต ณ ระดับผลผลิตของเกษตรกรที่ไม่มีกำไรหรือขาดทุน คือมีค่าเท่ากับศูนย์

ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการปลูกหม่อน จะใช้สมการดังต่อไปนี้ในการวิเคราะห์

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนผันแปรทั้งหมด} &= \text{ค่าแรงงาน} + \text{ค่าวัสดุอุปกรณ์การเกษตร} + \\ &\text{ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร} + \text{ค่าเสียโอกาส} \\ &\text{ของเงินลงทุนหมุนเวียน} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนคงที่ทั้งหมด} &= \text{ค่าเช่าหรือค่าใช้ที่ดิน} + \text{ค่าเสื่อมราคาของ} \\ &\text{อุปกรณ์การเกษตร} + \text{ค่าเสียโอกาสของเงินลง} \\ &\text{ทุนในการซื้ออุปกรณ์การเกษตร} \end{aligned}$$

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = \text{ต้นทุนผันแปรทั้งหมด} + \text{ต้นทุนคงที่ทั้งหมด}$$

$$\text{รายได้ทั้งหมด} = \text{จำนวนผลผลิตทั้งหมด} \times \text{ราคาผลผลิตที่ได้รับ}$$

$$\text{กำไรสุทธิ} = \text{รายได้ทั้งหมด} - \text{ต้นทุนทั้งหมด}$$

$$\text{กำไรสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร} = \text{รายได้ทั้งหมด} - \text{ต้นทุนผันแปรทั้งหมด}$$

$$\text{กำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด} = \text{รายได้ทั้งหมด} - \text{ต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสด}$$

$$\begin{aligned} \text{ผลผลิตคุ้มทุน} &= \frac{\text{ต้นทุนทั้งหมด}}{\text{ราคาผลผลิต}} \end{aligned}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด

ส่วนประสมทางการตลาด หรือ 4P เป็นตัวกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดพื้นฐานที่ใช้ทั่ว ๆ ไปในการประกอบธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งย่อมาจาก ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) การส่งเสริมการตลาด (promotion) ซึ่งส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 ตัวคือ ผลิตภัณฑ์ ระดับราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กันมากในการร่วมกันสร้างเป็นภาพพจน์ของผลิตภัณฑ์ตัวนั้นให้สอดคล้องกับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทางการตลาดที่จะต้องตระหนักถึงปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวและประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในส่วนประสมทางการตลาด เพื่อให้กลยุทธ์ทางการตลาดดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4 มีความสำคัญดังต่อไปนี้

ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์มีความสำคัญมากในทางการตลาด ถ้าผู้บริหารทางการตลาดได้พบกับผลิตภัณฑ์ที่ดีและได้จัดการกับผลิตภัณฑ์ของตนเป็นอย่างดีทุกสิ่งทุกอย่าง ความสำเร็จจะตกอยู่กับบริษัท ในส่วนของผลิตภัณฑ์จะประกอบไปด้วย การจัดสายผลิตภัณฑ์ ตรายี่ห้อ และบริการที่จะให้ควบคู่ไปกับผลิตภัณฑ์ตามลำดับ

แนวความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ คือ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่สามารถนำไปเสนอแก่ลูกค้าเพื่อเรียกร้องความสนใจ ความคิดใครเป็นเจ้าของ และความต้องการที่จะใช้สอยหรือบริโภค ผลิตภัณฑ์เป็นทั้งวัตถุที่เป็นรูปร่าง เป็นบริการ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ องค์การ และความคิดขององค์กรประกอบหลาย ๆ อย่างที่รวมกันแล้วสามารถสนองความต้องการของผู้ซื้อให้เกิดความพอใจบางประการจากการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นหรือผลตอบแทนใด ๆ ที่ผู้ซื้อคาดว่า จะได้รับการซื้อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

การพิจารณาในเรื่องของผลิตภัณฑ์อาจแตกต่างกันไปในหมู่ผู้ซื้อและผู้ขาย อย่างไรก็ตามก็คิดเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการทางการตลาด เช่น เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและเพื่อให้สามารถต่อสู้กับการแข่งขันได้ ผู้บริหารการตลาดจะต้องพิจารณาผลิตภัณฑ์ในรูปลักษณะต่าง ๆ 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของผลิตภัณฑ์ (the tangible product) คือ ส่วนที่เป็นตัวผลิตภัณฑ์ รวมถึงตรายี่ห้อและหีบห่อ
2. สิ่งที่ผู้บริโภคคาดหวังว่าจะได้จากตัวผลิตภัณฑ์ (the generic product) เป็นความนึกคิดหรือความหวังที่ผู้บริโภคคิดว่า ผลิตภัณฑ์ที่ซื้อไปนั้นจะทำประโยชน์อะไรให้แก่เขาได้บ้าง จะแก้ปัญหาให้เขา จะทำให้ชีวิตดีขึ้น หรือจะตอบสนองความต้องการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะให้แก่เขาได้
3. บริการหรือสิ่งอื่น ๆ ที่อาจขายพ่วงไปกับผลิตภัณฑ์ (the extended product) เช่น การส่งมอบการติดตั้ง บริการซ่อมแซม การรับประกัน การให้คำแนะนำในเรื่องการใช้และการบำรุงรักษาและอื่นๆ

ราคา

การพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดราคา และการจัดการอื่นใดที่เกี่ยวกับราคา เป็นหน้าที่หนึ่งของผู้บริหารการตลาด คำถามที่ผู้บริหารจะตอบด้วยตัวเองก็คือว่า จะกำหนดราคาอย่างไรจึงจะได้ราคาที่เหมาะสมและเป็นผลดีแก่บริษัท มีกลยุทธ์ใด ๆ ที่ควรนำมาใช้เกี่ยวกับการกำหนดราคาหรือไม่ บริษัทจะกำหนดนโยบายหลัก ๆ เกี่ยวกับการกำหนดราคาอย่างไร เมื่อถึงระยะเวลาหนึ่ง บริษัทจะเปลี่ยนแปลงราคาหรือไม่ อย่างไร

ความหมายของราคา

ถ้าจะพิจารณากันอย่างผิวเผิน ราคา ก็คือ มูลค่าและบริการของสินค้าที่ผู้ขายจะได้รับหรือผู้ซื้อจะต้องชำระ แต่สำหรับในทางการตลาดในปัจจุบัน ราคาที่ตั้งขึ้นนั้นอาจไม่ใช่ราคาจริงที่จะซื้อขายกัน ราคาที่ซื้อขายจริงคือราคาที่ผ่านการปรับลด หรือได้นำส่วนลดที่ลูกค้าจะพึงได้รับไปหักออกจากราคาที่ตั้งไว้แล้ว แต่ก็มีอยู่บ่อยครั้งเหมือนกันที่ลูกค้าบางคนจะต้องซื้อในราคาที่ตั้งไว้ก็ไม่ได้เข้าข่ายที่จะได้รับส่วนลดดังกล่าวคือ ราคาที่ตั้งไว้ (list price) หมายถึง ราคาที่ระบุไว้ในตัวสินค้าหรือหีบห่อสินค้าสำหรับราคาสุดท้าย (final price) หมายถึง ราคาที่ตั้งหักด้วยส่วนลด (discount) และส่วนยอมให้ต่าง ๆ (allowance)

ราคาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อ ส่วนทางด้านผู้ขาย ราคามีความหมายต่อรายรับและกำไรมาก กล่าวคือ ถ้าสามารถกำหนดราคาได้สูง ผลกำไรที่จะเกิดตามมาก็ย่อมจะสูงตามไปด้วยราคาก็มีความสำคัญเพิ่มขึ้นเมื่อตอนที่เศรษฐกิจตกอยู่ในช่วงภาวะเงินเฟ้อ (inflation)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อราคาสินค้าสูง ผู้ซื้อไม่ใคร่จะซื้อ ผู้ซื้อจึงต้องหันไปซื้อสินค้าชนิดอื่น ๆ ที่พอจะทดแทนกันได้ ลูกค้านแต่ละคนพยายามที่จะเพิ่มมูลค่าเงินของตน โดยเลือกที่จะใช้จ่ายในทางที่ให้ผลดีแก่ตนมากกว่า ส่วนในการตลาดระหว่างประเทศ ราคาเป็นสิ่งที่ต้องคิดคำนึงอยู่เสมอไม่น้อย สินค้าจากประเทศต่าง ๆ ต่อกันด้วยราคา

ในระบบธุรกิจทุกวันนี้ ผู้ผลิตส่วนใหญ่จะไม่ขายสินค้าของตนตรงสู่ผู้บริโภค ผู้ผลิตจะอาศัยคนกลางซึ่งมีอยู่หลายประเภทและหลายระดับเรียงรายกันอยู่ตลอดช่องทางการจำหน่าย นับจากโรงงานของผู้ผลิตไปจนถึงมือผู้บริโภค คนกลางในช่องทางการจัดจำหน่ายปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน และมีชื่อเรียกต่างกันไป คนกลางบางจำพวกจัดการซื้อสินค้ามาด้วยตนเอง มีสิทธิในสินค้าโดยสมบูรณ์ และดำเนินการขายต่อโดยอิสระ คนกลางประเภทนี้ประกอบไปด้วย พ่อค้าส่ง และพ่อค้าปลีก ส่วนคนกลางอีกจำพวกหนึ่งไม่มีกรรมสิทธิในสินค้า แต่มีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้สินค้าเคลื่อนที่จากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค คนกลางประเภทนี้ ได้แก่ นายหน้า ตัวแทนผู้ผลิต และตัวแทนขาย สำหรับการตัดสินใจในเรื่องช่องทางการจัดจำหน่าย เป็นการตัดสินใจที่สำคัญอย่างหนึ่งในทางการตลาด

ช่องทางการจำหน่าย

ในช่องทางการจำหน่ายจะมีผู้ผลิต ผู้บริโภค และคนกลางมาเกี่ยวข้องกันอยู่ในรูปเส้นทางเดินของสินค้าที่เริ่มจากผู้ผลิตไปจนถึงผู้บริโภค ถ้าจะให้จำกัดความของช่องทางการจำหน่ายก็จะได้ว่าช่องทางการจำหน่ายคือ “เส้นทางที่ผลิตภัณฑ์ (สินค้าหรือบริการ) ไต่ ๆ เดินทางผ่านผู้ผลิตไปสู่มือผู้บริโภคหรือผู้ใช้ ทั้งนี้อาจมีการผ่านคนกลางระดับต่าง ๆ ก่อนถึงมือผู้บริโภค” ดังนั้นผลิตภัณฑ์หนึ่ง ๆ จำเป็นต้องมีเส้นทางเดินหรือช่องทางการจำหน่ายไม่แบบใดก็แบบหนึ่งเป็นการเฉพาะ และมีจุดหยุดพักในเส้นทางเดินอยู่หลายจุด จนกว่าผลิตภัณฑ์นั้น ๆ จะถึงผู้บริโภค

การจัดจำหน่ายมีความสำคัญคือ การเข้ามาพัฒนาและช่วยเหลือในการแลกเปลี่ยนซึ่งหมายถึง การซื้อและการขายสินค้า ดังนั้นการจัดจำหน่ายจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ถ้าไม่มีสถาบันทางการตลาดเข้ามาเกี่ยวข้อง จะทำให้สูญเสียทรัพยากรและเวลาในการแลกเปลี่ยนสินค้าอย่างมาก

การส่งเสริมการตลาด

การส่งเสริมการตลาด คือ การติดต่อสื่อสาร (communication) จากผู้ผลิตหรือผู้ขายไปยังลูกค้าเพื่อแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่ตนมีขายอยู่ในตลาด พร้อมเชิญชวนให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าและบริการที่เสนอขายนั้น การแจ้งข่าวสารอาจทำในรูปการโฆษณา การพูดขายของพนักงานขาย การแถลงข่าว และกิจกรรมกระตุ้นตลาดอื่น ๆ อีกหลายอย่าง เพื่อให้เกิดการซื้อ ส่วนเครื่องมือการส่งเสริมทางการตลาด บริษัทมีเครื่องมือต่าง ๆ 4 รูปลักษณะ ที่จะใช้ติดต่อสื่อสารไปสู่ลูกค้า เพื่อบอกกล่าวเชิญชวนให้ลูกค้าซื้อสินค้าและบริการของบริษัท

1. การโฆษณา (advertising) การติดต่อสื่อสารผ่านทางสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา นิตยสาร หรือส่งตรงทางไปรษณีย์ โดยที่ผู้โฆษณาหรือเจ้าของสินค้าและบริการจะต้องเสียค่าตอบแทน สำหรับการโฆษณาในครั้งนั้น

2. การขายโดยพนักงานขาย (personal promotion) พนักงานขายพูดโดยตรงกับลูกค้าเพื่อโน้มน้าวเชิญชวนให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อ

3. การส่งเสริมการขาย (sales promotion) การใช้สิ่งล่อใจระยะสั้นเพื่อดึงดันให้ลูกค้าซื้อสินค้าโดยทันที มีการใช้รูปของแถม การแจกของตัวอย่าง การชิงรางวัล การจัดนิทรรศการ การสาธิตสินค้า และงานแสดงสินค้า

4. การประชาสัมพันธ์ (public relation) แผนงานหลายอย่างของบริษัทที่จะช่วยก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อบริษัทรวมถึงผลิตภัณฑ์ของบริษัท กิจกรรมที่เป็นเรื่องของการประชาสัมพันธ์มีการบริจาคช่วยเหลือสังคมเมื่อคราวต้องอุบัติภัย การให้ทุนการศึกษาแก่สถานศึกษา การรับเป็นเจ้าภาพหรือผู้อุปถัมภ์การแข่งขันกีฬา และการบริการสังคมในด้านอื่น ๆ อีกมากมาย การออกข่าว (publicity) เป็นเครื่องมือสำคัญของการประชาสัมพันธ์ เพราะการออกข่าวเกี่ยวกับบริษัทอันจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี หรือภาพพจน์ที่ดีต่อบริษัท ข้อแตกต่างประการหนึ่งของการออกข่าวและการโฆษณา คือ การโฆษณาจะต้องเสียค่าอุปถัมภ์รายการ แต่การออกข่าวไม่ต้อง

เมื่อตอนที่บริษัทจะออกสินค้าหรือผลิตภัณฑ์รุ่นใหม่ หรือตอนที่จะมีงานแสดงสินค้าใหม่ เจ้าของสินค้าหรือผู้จัดทำรายการจะทำการส่งเสริมการตลาดอย่างมาก มีทั้งการออกข่าว การจัดงาน การเปิดตัวสินค้า การโฆษณาทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และแผ่นป้าย โฆษณาตามถนนหนทาง รวมถึงการส่งใบปลิว แผ่นพับแจกลูกค้า และอื่น ๆ การส่งเสริมการตลาดช่วยให้ผู้ผลิตและผู้ขายประสบความสำเร็จในธุรกิจของตน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด

จากการศึกษาส่วนประสมทางการตลาด (4P) ซึ่งเป็นตัวกำหนดกลยุทธ์พื้นฐานทางการตลาดโดยทั่วไป จะทำให้เกิดความเข้าใจในการศึกษาเรื่องสภาพแวดล้อมทางการตลาดอันประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกบริษัท ซึ่งจะทำให้สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดโดยสรุปได้ 4 ประเด็น คือ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่เกิดขึ้นโดยเรียกการวิเคราะห์แบบนี้ว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด (SWOT) สำหรับ SWOT นั้น ย่อมาจาก จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) ของบริษัทหรือของผลิตภัณฑ์ใดผลิตภัณฑ์หนึ่ง ซึ่ง SWOT ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางการตลาดมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในธุรกิจระดับบริษัทหรือระดับประเทศเปรียบเทียบกัน สภาพแวดล้อมภายในซึ่งก็คือ ปัจจัยด้านการตลาด การเงิน การผลิต และองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในธุรกิจ เช่น ทรัพยากรมนุษย์ ระบบการบริหาร เป็นต้น ในส่วนนี้กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในนี้เป็นการวิเคราะห์ถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของธุรกิจเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง (strength) คือ การพิจารณาการได้เปรียบเป็นจุดเด่นหรือความสามารถที่เหนือกว่าของธุรกิจ หากเป็นบริษัทจะพบว่าบริษัทใหญ่ย่อมได้เปรียบในเรื่องของชื่อเสียง ฐานะทางการเงินที่เข้มแข็ง มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง มีเทคโนโลยีที่เหนือกว่า การแข่งขันย่อมได้เปรียบเมื่อเทียบกับคู่แข่งที่มีขนาดเล็ก

1.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน (weakness) คือ การพิจารณาความเสียเปรียบ ซึ่งเป็นความสามารถที่ด้อยกว่าคู่แข่งทางธุรกิจ อาจเป็นปัญหาของธุรกิจที่จะต้องทำการแก้ไขให้ได้หรือลดความเสียเปรียบลงให้ได้ต่ำสุด ให้เหมาะสมกับสภาพการแข่งขันทางธุรกิจ จุดอ่อนนี้จะมิอยู่ในธุรกิจอยู่เสมอ มากบ้างน้อยบ้าง

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์ของธุรกิจนั้น ๆ โดยวิเคราะห์ทั้งสิ่งแวดล้อมจุลภาคและมหภาค เพื่อทราบว่าสภาพแวดล้อมภายนอกโดยรวมนั้นจะสร้างโอกาส หรืออุปสรรคต่อการดำเนินงานของธุรกิจอย่างไร

2.1 การวิเคราะห์โอกาส (opportunity) เป็นปัจจัยเอื้ออำนวยที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น แนวโน้มทางการค้าของโลกจะเปิดเสรีมากขึ้น แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้บริโภคในประเทศอุตสาหกรรมที่สนใจและตื่นตัวกับกระแสผลิตภัณฑ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมุนไพรมีการส่งเสริมและเป็นโอกาสให้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรเป็นที่ยอมรับและมีศักยภาพในการส่งออกในอนาคต

2.2 การวิเคราะห์อุปสรรค (threat) คือ การวิเคราะห์ข้อจำกัดเป็นการพิจารณาว่าสภาพแวดล้อมภายนอกได้สร้างผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจขึ้นมา โดยที่ข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคสำคัญของธุรกิจ คือ ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

สภาพทั่วไป

สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดหนึ่งใน 19 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจัดอยู่ในตอนกลางของภาค ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 450 กิโลเมตร เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมเหมาะสม รัฐบาลจึงกำหนดให้เป็นเมืองหลักในการพัฒนาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นต้นมา

ที่ตั้งและการปกครอง

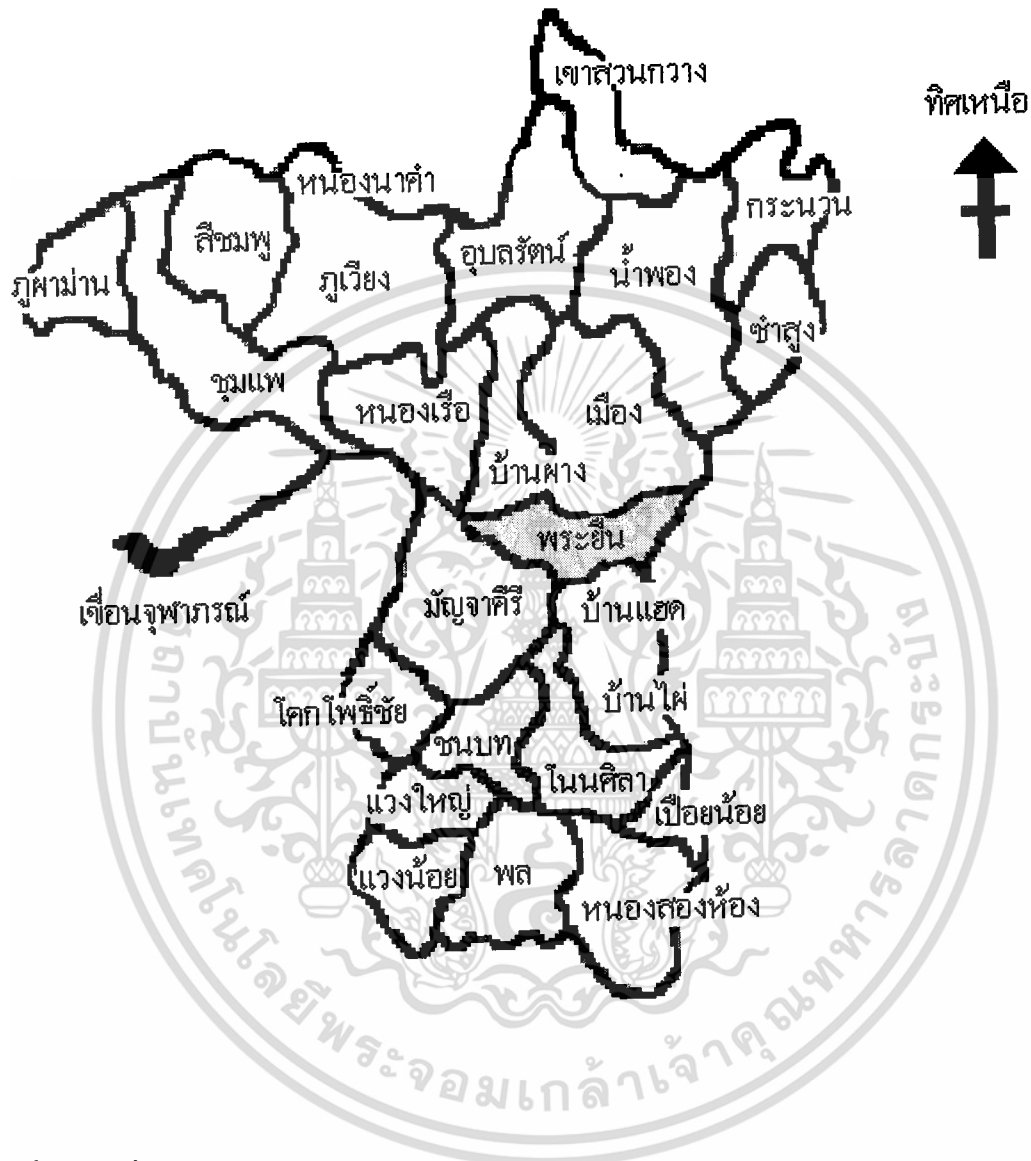
จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ทั้งหมด 10,886 ตารางกิโลเมตร หรือ 6.8 ล้านไร่ สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 160 เมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 20 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ 198 ตำบล 2,079 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 193 แห่ง สภาตำบล 5 แห่ง 27 สุขาภิบาล มีอาณาเขต ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดอุดรธานี และ หนองบัวลำภู
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดนครราชสีมา และ บุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดกาฬสินธุ์ และ มหาสารคาม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดเพชรบูรณ์ และ ชัยภูมิ

จังหวัดขอนแก่น มีประชากร 1,726,594 คน โดยแยกเป็นชาย 863,818 คน และเป็นหญิง 862,776 คน มีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปี ขึ้นไปรวม 1,346,287 คน คิดเป็นร้อยละ 77.9 ของประชากรทั้งจังหวัด และมีประชากรภาคการเกษตรที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปี ขึ้นไปรวม 580,189 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 ของประชากรทั้งจังหวัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดขอนแก่น

ที่มา: (สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น, 2543)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การคมนาคมและการขนส่ง

1. ทางรถยนต์ มีถนนมิตรภาพผ่านที่ตั้งจังหวัดขอนแก่น และจากจังหวัดขอนแก่นมีถนนลาดยางเชื่อมต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและทุกอำเภอในตัวจังหวัด
2. ทางรถไฟ มีทางรถไฟจากกรุงเทพมหานครผ่านจังหวัดขอนแก่นไปถึงอำเภอเมืองหนองคาย
3. ทางอากาศ จังหวัดขอนแก่น มีสนามบินก่อนข้างมาตรฐาน และเป็นศูนย์กลางการบินพาณิชย์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัด มีทั้งที่เป็นภูเขาและที่ราบสูง ที่ราบ ที่ราบลุ่ม และพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น สภาพภูมิประเทศดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 3 เขต ดังนี้

1. เขตบริเวณที่สูงทางตะวันตก สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขาในเทือกเขาแดงพญาเย็น บางส่วนเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นถึงลอนลึก สภาพภูมิประเทศแบบนี้ครอบคลุมบริเวณอำเภอภูพาน สี่หมิง ภูเวียง หนองเรือ และอุบลรัตน์ พื้นที่ด้านทิศตะวันตกและบริเวณทิศตะวันออกของอำเภอเขาสวนกว้าง น้ำพอง เมือง บ้านฝาง และมัญจาคีรี
2. เขตที่สูงตอนล่าง ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น มีทั้งที่ดอนสลับนานา บางส่วนเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ สภาพภูมิประเทศแบบนี้ครอบคลุมบริเวณอำเภอกระนวน ทิศตะวันออกของอำเภอเขาสวนกว้าง อำเภอน้ำพอง และพื้นที่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง
3. เขตแอ่งโคราช ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น มีทั้งที่ดอนสลับนานา และบางส่วนเป็นพื้นที่ราบลุ่ม นอกจากนี้ยังมีบางส่วนเป็นพื้นที่สูง บริเวณนี้บางส่วนอยู่ในเขตลุ่มน้ำชี ครอบคลุมบริเวณตอนกลางถึงตอนล่างของอำเภอเมือง มัญจาคีรี ตอนล่างของอำเภอบ้านฝาง และครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอพระยืน บ้านไผ่ ชนบท แวงน้อย แวงใหญ่ เป็ยน้อย พล และหนองสองห้อง

สภาพทั่วไปของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ประวัติความเป็นมา

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้มีการรวมกลุ่มกันเมื่อปี พ.ศ. 2538 และได้ขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเมื่อปี พ.ศ. 2540 เพื่อทำกิจกรรมเสริมรายได้ในครอบครัว มีสมาชิกเริ่มแรก 18 คน มีเงินทุน 960 บาท หุ้่นละ 20 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก 101 คน เงินทุนหมุนเวียน 91,000 บาท การทำอาชีพหม่อนของกลุ่มเริ่มขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2541 ได้มีการจัดอบรมการผลิตชาหม่อนแบบครัวเรือนขึ้นโดยสำนักงานเกษตรอำเภอพระยืน เป็นวิทยากรในการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

1. เพื่อให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น
3. เพื่อให้สมาชิกมีงานทำอย่างต่อเนื่องและลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน
4. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ พัฒนาความสามารถของกลุ่มแม่บ้าน
5. เพื่อให้สมาชิกมีความรู้เรื่องการตลาดและการผลิตสินค้า
6. เพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ
7. เพื่อรับความรู้จากหน่วยงานของทางราชการ
8. เพื่อจัดหาทุนสร้างที่ทำการของกลุ่ม อาคารจำหน่ายสินค้าและอาคารแสดงผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

การศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง ปีการเพาะปลูก 2543/44 ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกของกลุ่มจำนวน 50 ราย มีรายละเอียดดังนี้

อายุและระดับการศึกษา

จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง ได้แบ่งช่วงอายุออกเป็นดังนี้ ช่วงอายุน้อยกว่า 30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 46 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี รองลงมาคือช่วงอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 26 ช่วงอายุ 31-40 ปี และอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 14

ด้านการศึกษาของสมาชิกกลุ่ม จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรร้อยละ 64 จบการศึกษาต่ำกว่า ประถมศึกษา ร้อยละ 20 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และร้อยละ 16 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 อายุ และระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2453/44

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	0	0.00
31-40 ปี	7	14.00
41-50 ปี	23	46.00
51-60 ปี	13	26.00
มากกว่า 60 ปี	7	14.00
รวม	50	100.00
ระดับการศึกษา		
จบต่ำกว่าประถมศึกษา	32	64.00
จบประถมศึกษา	10	20.00
จบมัธยมศึกษา	8	16.00
รวม	50	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน โดยแบ่งเป็นสมาชิกเพศชายเฉลี่ย 3 คน และสมาชิกเพศหญิงเฉลี่ย 2 คน ส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานในภาคการเกษตรมีจำนวนเฉลี่ย 4 คน แบ่งเป็นสมาชิกเพศชายเฉลี่ย 2 คน และสมาชิกเพศหญิงเฉลี่ย 2 คน (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2543/44

รายการ	จำนวน (คน/ครัวเรือน)
จำนวนสมาชิกที่ใช้แรงงานในการปลูกหม่อนเฉลี่ย	
ชาย	2
หญิง	2
รวมเฉลี่ย	4
จำนวนสมาชิกที่ไม่ใช้แรงงานในการปลูกหม่อนเฉลี่ย	
ชาย	1
หญิง	1
รวมเฉลี่ย	2
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	
ชาย	3
หญิง	2
รวมเฉลี่ย	5

ขนาดพื้นที่ถือครองและลักษณะการถือครอง

จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มมีขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยครัวเรือนละ 11.21 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่นาเฉลี่ย 9.48 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชไร่เฉลี่ย 0.53 ไร่ พื้นที่ปลูกหม่อนเฉลี่ย 1.05 ไร่ และพื้นที่อื่น ๆ เฉลี่ย (ที่พักอาศัย) 0.15 ไร่ ซึ่งพื้นที่ทั้งหมดเกษตรกรเป็นเจ้าของเองทั้งสิ้น (ตารางที่ 6)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 ขนาดของพื้นที่ถือครองของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2543/44

รายการ	พื้นที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่)
พื้นที่นา	9.48
พื้นที่ปลูกพืชไร่	0.53
พื้นที่ปลูกหม่อน	1.05
อื่น ๆ (ที่พักอาศัย)	0.15
รวมเฉลี่ย	11.21

เครื่องมืออุปกรณ์และหนี้สิน

เครื่องมืออุปกรณ์ที่เกษตรกรใช้ลงทุนในการปลูกหม่อน ได้แก่ รถเข็น จอบ เสียม กรรไกรตัดแต่งกิ่ง และสายยาง เนื่องจากเป็นการปลูกโดยไม่ใช้สารเคมี จึงไม่มีอุปกรณ์สำหรับการฉีดพ่นสารเคมี เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนต้องมีเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรมูลค่ารวมเฉลี่ยไร่ละ 1,045 บาท เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรที่มีมูลค่าสูงที่สุดคือ รถเข็น เฉลี่ยไร่ละ 450 บาท รองลงมาคือ กรรไกรตัดแต่งกิ่ง เฉลี่ยไร่ละ 250 บาท ในส่วนของหนี้สินเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน ร้อยละ 60 ของตัวอย่างทั้งหมด มีหนี้สินติดค้างอยู่โดยเฉลี่ย 25,800 บาท (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 เครื่องมือทางการเกษตร ในการปลูกหม่อนเฉลี่ยต่อครัวเรือน และหนี้สินเฉลี่ยต่อปีของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปีการเพาะปลูก 2543/44

รายการ	เฉลี่ย (บาท)
รถเข็น	450
กรรไกรตัดแต่งกิ่ง	250
จอบ	85
เสียม	35
สายยาง	225
รวมเครื่องมืออุปกรณ์	1,045
หนี้สิน	25,800

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซึ่งแหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตรคือ ร้อยละ 9 ต่อปี

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการปลูกหม่อน

หม่อนเป็นพืชยืนต้นจำพวกไม้พุ่มตระกูล Moraceae ใบใช้เป็นอาหารของหนอนไหมได้ดีที่สุด นอกจากนั้นส่วนต่าง ๆ ยังใช้ประโยชน์ด้านเภสัชกรรมและด้านอื่น ๆ อีกด้วย หม่อนสามารถเจริญเติบโตได้ทั้งในเขตร้อนและเขตหนาว ชอบดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ระบายน้ำได้ดี ในพื้นที่ลาดชันก็สามารถปลูกได้โดยให้ปลูกตามแนวลาดชัน และถ้ามีความลาดชันสูงก็ให้ปลูกแบบขั้นบันได

ลักษณะหม่อนพันธุ์ดี

1. สามารถเจริญเติบโตเร็ว แตกกตาคี ไม่พังกตัวนาน
2. การแตกแขนงดี
3. ข้อถี่
4. ขนาดของใบใหญ่ปานกลาง
5. ใบหนาเหยี่ยวซ่า
6. ลักษณะใบเป็นมัน และอ่อนนุ่ม
7. ให้ผลผลิตต่อไร่สูง
8. ตอบสนองต่อการตัดแต่ง ให้น้ำและปุ๋ยดี
9. สามารถขยายพันธุ์โดยการใช้ท่อนพันธุ์ได้

พันธุ์หม่อนที่ทางราชการได้รับรองพันธุ์และส่งเสริมให้ปลูกในปัจจุบัน คือ พันธุ์หม่อนนครราชสีมา 60 พันธุ์หม่อนบุรีรัมย์ 60 พันธุ์หม่อนบุรีรัมย์ 51 และพันธุ์หม่อนศรีสะเกษ 33

การเตรียมดิน

ก่อนปลูกควรเตรียมดินโดยการไถดินให้ลึก 40 เซนติเมตร ทิ้งไว้ 5-7 วัน แล้วทำการไถพรวนพร้อมกับปรับพื้นที่ให้เรียบสม่ำเสมอก่อนการปลูก สำหรับพื้นที่ที่เคยปลูกพืชอื่นมาเป็นเวลานานจนดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ก่อนการปลูกควรขุดร่องตามแนวที่จะปลูกโดยใช้รถไถเค็มตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัดแผ่นหัวหมูหรือจานเดียว ไถไปกลับ 2 เที้ยว ก็จะไถร่องตามต้องการ ขนาดกว้าง 30 เซนติเมตร ลึก 30 เซนติเมตร ใส่เศษหญ้า ใบไม้แห้ง ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ประมาณครึ่งร่อง กลบดินเสร็จทำการปลูกลงบนแนวร่องที่เตรียมไว้

การเตรียมกิ่งพันธุ์และการบ่มก่อนพันธุ์

กิ่งพันธุ์หม่อนที่จะนำมาปลูกควรเป็นกิ่งที่มีอายุตั้งแต่ 4 เดือนถึง 1 ปี สีของกิ่งจะเป็นสีน้ำตาล ไม่มีโรคและแมลงศัตรู ตัดเป็นท่อนด้านล่างส่วนที่ปักลงในดินตัดเฉียงเป็นปากฉลาม ถ้ามีรอยแตกหรือชำตรรอยตัด ใช้มีดคม ๆ ปาดแผลให้เรียบอีกครั้งหนึ่งเพราะรอยแตกรอยชำจะทำให้การเจริญของรากไม่ดีเท่าที่ควรหรือนำตายได้

กิ่งพันธุ์ที่รับมาจากแหล่งขยายพันธุ์ อาจถูกทิ้งไว้หลายวัน ทำให้กิ่งและตาเหี่ยว เมื่อนำไปปลูกจะทำให้อันตรายการตายสูง จึงควรบ่มก่อนพันธุ์ก่อน โดยนำท่อนที่เตรียมไว้แล้วทำเป็นมัด ๆ ละ 100 ท่อนวางเรียงตั้งไว้ในที่ร่มคลุมด้วยเศษหญ้าหรือฟาง รดน้ำวันละ 1-2 ครั้ง ทิ้งไว้ประมาณ 3-7 วัน กิ่งและตาดจะมีลักษณะเต่งตึง สีเขียว แล้วจึงนำไปปลูกในแปลงจะทำให้อัตราการรอดสูง

วิธีการปลูก

1. ปลูกด้วยท่อนพันธุ์ โดยใช้ท่อนพันธุ์ที่เตรียมไว้แล้วปักลงในแปลง โดยตรง หลุมละ 2 ท่อน
2. ปลูกด้วยกิ่งชำ ซึ่งทำได้ 2 ลักษณะคือ ชำไว้ในแปลงเพาะชำและชำไว้ในถุงชำ เมื่อกิ่งชำ

มีอายุ 3-4 เดือน จึงนำลงปลูกในแปลง ในฤดูที่เหมาะสม การปลูกวิธีนี้เป็นวิธีที่ได้ผลดีที่สุด

ฤดูปลูกที่เหมาะสมที่สุดควรเป็นต้นฤดูฝน แต่ในพื้นที่ที่สามารถให้น้ำในแปลงได้ ก็สามารถปลูกได้ตลอดปี เนื่องจากหม่อนเป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ดี ถ้ามีความชื้นในดินเพียงพอ

การบำรุงดูแลรักษา

หลังจากปลูก ควรดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ เช่น การกำจัดวัชพืช ควรใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ และปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ ในปีที่ 2 เป็นต้นไป ควรใส่ปุ๋ยหลังการตัดแต่งและเก็บเกี่ยวใบทุกครั้ง ใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ หลังตัดค่า โดยเปิดร่องระหว่างแถวแล้วกลบดิน และปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 100 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี โดยแบ่งใส่หลังตัดแต่งและเก็บเกี่ยวใบทุกครั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การตัดแต่ง

การปลูกหม่อนเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง นอกจากจะมีการดูแลบำรุงรักษาดีแล้ว การตัดแต่งหม่อนก็นับว่ามีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นปริมาณมาก การตัดแต่งหม่อนทำได้หลายวิธีดังนี้

1. การตัดต่ำ เป็นการตัดประจำปี ๆ ละครั้ง เพื่อให้ต้นหม่อนสร้างรูปทรงของต้นขึ้นใหม่ โดยตัดตอสูงจากพื้นดิน 30 เซนติเมตร หลังจากตัดต่ำแล้วประมาณ 3-3.5 เดือน หม่อนจะโตเต็มที่จะนำไปเลี้ยงไหมได้ การตัดต่ำปีต่อไปให้ตัดสูงจากรอยเดิม 1-2 เซนติเมตร
2. การตัดกลางหรือตัดครึ่งต้น เป็นการตัดหลังจากตัดต่ำไปแล้ว 3-3.5 เดือน ขณะนั้นต้นหม่อนจะสูงประมาณ 2 เมตร โดยตัดสูงจากพื้นดิน 1 เมตร กิ่งที่ตัดออกนำไปเลี้ยงไหมได้ หลังจากตัดแล้ว 2-2.5 เดือน ถึงจะเลี้ยงไหมรุ่นต่อไปได้
3. การตัดแขนง เป็นการตัดหลังจากตัดกลางแล้ว 2-2.5 เดือน กิ่งจะเจริญเติบโตยาวประมาณ 1 เมตร สามารถนำไปใช้เลี้ยงไหมได้ โดยแขนงเหนือรอยตัดเดิม 1 ฝ่ามือ หลังจากนั้นอีก 2-2.5 เดือน ตาที่ติดอยู่กับแขนงที่เหลือ โคนไว้จะแตกเป็นแขนง ตัดไปเลี้ยงไหมครั้งต่อไปได้อีก สำหรับฤดูหนาวควรทิ้งช่วงไว้ประมาณ 2.5 -3 เดือน จึงจะตัดไปเลี้ยงไหมได้
4. การตัดสูงหรือการตัดยอด โดยจะตัดต่ำจากยอดประมาณ 15-20 เซนติเมตรแล้วเด็ดใบส่วนบนให้เหลือใบส่วนล่างไว้เพียงครั้งเดียว หลังจากเด็ดยอดแล้วประมาณ 4 สัปดาห์ กิ่งแขนงที่เจริญเติบโตขึ้นนำไปเลี้ยงไหมวัยอ่อนได้

การตัดแต่งแต่ละครั้ง จะต้องมีการบำรุงต้นหม่อนโดยการใส่ปุ๋ยคอกประมาณ 2,000-3,000 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ช่วงการตัดต่ำ หากดินเปรี้ยว ควรใส่ปูนขาวประมาณ 150-200 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี จะช่วยทำให้สภาพของดินดี ส่วนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ควรใส่สูตร 15-15-15 ร่วมกับปุ๋ยยูเรีย อัตรา 100 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี โดยแบ่งใส่หลังการตัดแต่งแต่ละครั้ง

การเก็บเกี่ยวใบหม่อน

การเก็บเกี่ยวใบหม่อนทำได้ 2 วิธีดังนี้

1. การเก็บใบ สามารถทำได้หลังการตัดต่ำแล้ว 2-3 เดือน เก็บใบไปเลี้ยงไหมได้ ให้เหลือใบส่วนยอดไว้ 4-5 ใบ แล้วทิ้งช่วงให้หม่อนพักตัว 1-1.5 เดือน จึงเก็บใบหม่อนเลี้ยงไหมรุ่นต่อไป วิธีนี้สามารถเก็บใบเลี้ยงไหมได้ปีละ 4-5 รุ่น

2. การตัดแต่งกิ่ง การตัดกิ่งหม่อนหลังการตัดต่ำ ตัดกลาง ตัดแขนง แล้วนำไปเลี้ยงใหม่ วิธีนี้จะตัดหม่อนได้แปลงละ 4 ครั้งต่อปี ถ้าเกษตรกรต้องการเพิ่มจำนวนครั้งในการเลี้ยงใหม่ ควรจะมีแปลงหม่อนมากกว่า 1 แปลง แล้วตัดหม่อนแต่ละรุ่นสลับกัน เช่น ต้องการเลี้ยงใหม่ 8 รุ่น จะต้องแบ่งแปลงหม่อนออกเป็น 2 แปลง เป็นต้น

โรคและแมลงศัตรูหม่อน

1. โรครากเน่า เป็นโรคร้ายแรงทำความเสียหายให้แก่ต้นหม่อน สาเหตุของโรคยังไม่ทราบแน่ชัด ลักษณะอาการของโรค ในระยะแรกใบจะเหี่ยวคล้ายถูกน้ำร้อนลวก ต่อมาใบและกิ่งจะเหี่ยวจากส่วนยอด ใบแห้งและร่วงหล่นไปเมื่อขุดดูจะพบว่ารากเน่าเปื่อย เป็นสีน้ำตาลปนดำ เปลือกกรากและเปลือกบริเวณโคนต้นที่เชื้อเข้าทำลาย จะเปื่อยหลุดออกโดยง่ายและมีกลิ่นเหม็น

วิธีป้องกันกำจัด

- 1.1 ขุดต้นที่เป็นโรครากเน่าและเศษรากออกให้หมดแล้วเผาทำลาย
- 1.2 ในการพรวนดินให้ระมัดระวังอย่าให้เกิดรอยแผลที่รากหม่อน
- 1.3 การตัดแต่งกิ่งควรใช้กรรไกรตัดกิ่ง ไม่ควรใช้มีดตัดเพื่อหลีกเลี่ยงการกระเทือนต่อระบบราก
- 1.4 ใช้พันธุ์หม่อนทนทาน เช่น ฝั่หรือคุณไฟ เป็นต้นต่อและติดตามด้วยพันธุ์หม่อนที่ให้ผลผลิตสูง

2. โรคราแป้ง มักพบในสวนหม่อนตลอดปี และมักเกิดทั่วไปทุกแห่ง ใบหม่อนที่เป็นโรคไม่เหมาะที่จะนำไปเลี้ยงใหม่ สาเหตุเกิดจากเชื้อรา ลักษณะอาการ บริเวณใต้ใบจะมีราขึ้น เป็นผงสีขาวคล้ายแป้ง บางครั้งจะพบสีขาวขึ้นบนใบด้วย ต่อมาจะมีจุดเล็ก ๆ สีเหลือง แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลและสีดำในที่สุด มักจะเป็นกับใบแก่มากกว่าใบอ่อน ใบที่เป็นโรคจะค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นสีเหลืองแห้ง กรอบ และร่วงหล่นในที่สุด โดยมากจะพบไรแดงตามใบที่เป็นโรค ไรแดงชอบดูดน้ำเลี้ยงตามท้องใบของหม่อน ถ้าอากาศแห้งไรแดงยิ่งเพิ่มมากขึ้น

3. ดั้วเงาะลำต้นหม่อน การระบาดและการทำลาย สามารถขยายพันธุ์ได้ปีละ 1 ครั้ง ตัวเต็มวัยกัดกินยอดอ่อนประมาณเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม ในเดือนสิงหาคม-ตุลาคม เริ่มมีการวางไข่และวางไข่มากขึ้นในเดือนกันยายน ตัวอ่อนที่ฟักออกมาจะกัดกินเนื้อไม้ที่อยู่ภายในกิ่งและเงาะรูทะลุผิวเปลือกออกมา เพื่อเป็นที่ถ่ายเทอากาศและถ่ายมูลออกมาหนอนจะเจริญเติบโตอยู่ภายในต้นหม่อนและออกมาเป็นตัวเต็มวัยในปีต่อไป

วิธีป้องกันกำจัด

- 3.1 หมั่นตรวจสอบแปลงหม่อน ถ้าพบตัวเต็มวัยให้ทำลายเสีย
- 3.2 ถ้าพบไข่ให้ใช้เหล็กหรือไม้แหลมแทงบริเวณแผลที่วางไข่
- 3.3 ถ้าด้วงเจาะลำต้นมักเป็นตัวหนอน กินอยู่ภายในกิ่งหม่อนแต่ยังไม่ถึงต้นต่อหม่อน ควรตัดเอากิ่งไปเผาทำลาย
- 3.4 ใช้สารเคมีประเภทถูกตัวตายหรือกินตาย ฉีดลงรูแล้วใช้ดินเหนียวหรือดินน้ำมันอุดรูไว้และควรทำในช่วงการตัดต่ำ
- 3.5 ในช่วงที่ระบามาก ๆ ตัวเต็มวัยจะบินมาเล่นไฟตอนกลางคืน ให้ดักจับทำลายเสีย

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาใบหม่อน

การผลิตชาใบหม่อนในระดับอุตสาหกรรมครัวเรือน

ชาเขียว ลักษณะทั่วไปของน้ำชา มีสีเขียวอ่อนปนน้ำตาล มีกลิ่นหอมใบไม้คั่วเช่นเดียวกับใบชาแต่มีกลิ่นน้อยกว่า มีรสหวานเล็กน้อย ฝาดน้อยกว่าชาจากใบชา และไม่มีรสขม

การทำชาเขียว จะใช้ใบหม่อนสดได้ทั้งใบอ่อนและใบแก่ แต่นิยมใช้ใบอ่อน มีขั้นตอนการทำดังนี้

1. ใช้ใบหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 ที่สด สะอาด ปราศจากโรคแมลง
2. ล้างใบหม่อน แล้วนำมาเรียงประมาณ 5-8 ใบ หั่นใบหม่อนให้มีขนาดประมาณ 4x1 เซนติเมตร ตัดก้านใบออก
3. ลวกในน้ำร้อนที่อุณหภูมิประมาณ 90-95°C นาน 20-30 วินาที
4. จุ่มลงในน้ำเย็นทันที นำขึ้นผึ่งลมให้แห้งหมาด ๆ
5. คั่วในกระทะด้วยไฟอ่อน ๆ ประมาณ 20 นาที
6. นำมาอบที่อุณหภูมิ 80° C นาน 1 ชั่วโมง ทิ้งให้เย็นแล้วเก็บในภาชนะที่แห้ง จะเก็บได้นานประมาณ 6-12 เดือน

ใบหม่อนสดพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เมื่อนำมาทำชาเขียวจะได้น้ำหนักใบชาเพียงร้อยละ 18.90 ที่ความชื้นน้อยกว่าร้อยละ 1 ดังนั้นการจะได้ผลิตภัณฑ์ชาเขียวใบหม่อนแบบครัวเรือน 1 กิโลกรัม จะต้องใช้ใบหม่อนสดประมาณ 5.3 กิโลกรัม

ชาฝรั่ง (ชาผง) ลักษณะทั่วไปของน้ำชา มีสีน้ำตาล (เหลืองทองแดง) มีกลิ่นหอมใบไม้คั่ว เช่นเดียวกับชาฝรั่งจากใบชา และมีรสฝาดน้อยกว่าชาจากใบชา

การทำชาฝรั่ง ใช้ใบหม่อนสดได้ทั้งใบอ่อนและใบแก่ แต่นิยมใช้ใบแก่ หรือใบที่อยู่ข้างล่าง มีขั้นตอนการทำดังนี้

1. ใช้ใบหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 ที่สด สะอาด ปราศจากโรคแมลง
2. ล้างใบหม่อน ตัดก้านใบทิ้ง หั่นใบหม่อนให้มีขนาด เท่ากับการทำชาเขียว
3. คั่วในกระทะด้วยไฟอ่อน ๆ คั่วจนใบหม่อนแห้ง ๆ เพื่อให้เซลล์ใบหม่อนแตกช้า จนกระทั่งใบหม่อนแห้งกรอบ ใช้เวลานานกว่า 25 นาที
4. บดใบหม่อนให้ร่วนเป็นผงด้วยมือ
5. บรรจุซอง เก็บไว้ในภาชนะที่ป้องกันความชื้นได้

ใบหม่อนสดพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เมื่อนำมาทำชาฝรั่งแบบคริวเรือน จะได้น้ำหนักชาผงเพียงร้อยละ 15.80 ที่ความชื้นน้อยกว่าร้อยละ 1 ดังนั้นถ้าต้องการชาฝรั่งจากใบหม่อนแบบคริวเรือนจำนวน 1 กิโลกรัม จะต้องใช้ใบหม่อนสดประมาณ 6.4 กิโลกรัม

ชาจีน ลักษณะทั่วไปของน้ำชา มีสีเหลืองอ่อนปนน้ำตาล มีกลิ่นหอมใบไม้คั่วเช่นเดียวกับใบชาแต่มีกลิ่นน้อยกว่า และมีรสฝาดน้อยกว่าชาจากใบชา

การทำชาจีน นิยมใช้ใบหม่อนที่มีลักษณะใบค่อนข้างใหญ่ มีขั้นตอนการทำดังนี้

1. ใช้ใบหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 ที่สด สะอาด ปราศจากโรคแมลง
2. ล้างใบหม่อน แล้วนำใบหม่อนสดมาหั่นให้มีขนาดเท่ากับการทำชาเขียว
3. คั่วในกระทะด้วยไฟอ่อน ๆ นานประมาณ 20-25 นาที
4. อบที่อุณหภูมิ 80° C นานประมาณ 1 ชั่วโมง
5. เก็บไว้ในภาชนะป้องกันความชื้นเข้าได้

ใบหม่อนสดพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เมื่อนำมาทำชาจีนแบบคริวเรือนจะได้น้ำหนักใบชาเพียงร้อยละ 15.80 ที่ความชื้นน้อยกว่าร้อยละ 1 ดังนั้นถ้าต้องการชาจีนแบบคริวเรือนจากใบหม่อนจำนวน 1 กิโลกรัม จะต้องใช้ใบหม่อนสดประมาณ 6.3 กิโลกรัม

ชาหม่อนมีรสชาติเฉพาะตัว จะมีรสฝาดกว่าชาที่ทำจากใบชา เมื่อนำมาทำเป็นชาเขียวจะให้น้ำชาที่มีสีเขียวย่อปนน้ำตาล นำมาทำเป็นชาจีนจะให้น้ำชาสีน้ำตาลอ่อน และชาฝรั่งจะให้น้ำชาสีน้ำตาลเข้ม ชาหม่อนได้ผ่านการตรวจสอบคุณลักษณะที่ต้องการของชาแล้วจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (ม.อ.ก.) แสดงว่าใบหม่อนสามารถนำมาทำเป็นเครื่องดื่มประเภทชาได้ เพราะมีกลิ่น สี รสชาติ และการละลายในน้ำร้อนได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมใบชา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(กระทรวงอุตสาหกรรม, 2526) และคาเฟอีนในใบหม่อนมีปริมาณน้อยกว่าใบชาถึง 200 เท่า คือพบเพียงร้อยละ 0.01 หรือบางครั้งไม่พบเลย จึงเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการดื่มชาที่ไม่มีคาเฟอีน

แร่ธาตุ วิตามินและกรดอะมิโนในชาหม่อน

แร่ธาตุ

ชาที่ทำจากใบหม่อนยังพบว่ามีแร่ธาตุที่มีประโยชน์ต่อร่างกายมนุษย์หลายชนิดจากการทดลอง มีการสุ่มวิเคราะห์แร่ธาตุที่มีเป็นจำนวนมากในร่างกาย เช่น แคลเซียม โปแตสเซียม โซเดียม และแมกนีเซียม จากทั้งหมด 7 ชนิด โดยอีก 3 ชนิดยังไม่ได้วิเคราะห์คือ ฟอสฟอรัส กำมะถัน และคลอรีน (ศศิเกษม และพรณี, 2530) พบว่า

แคลเซียม ในชาใบหม่อนทั้งชาเขียว ชาฝรั่ง และชาจีน ที่ผ่านกระบวนการทำชาแบบคริวเรื่อนมีปริมาณแคลเซียมใกล้เคียงกันเฉลี่ย 2,461 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม ในขณะที่ความต้องการใช้แคลเซียมของผู้ใหญ่อยู่ที่ระดับ 400-500 มิลลิกรัมต่อวัน ดังนั้นแคลเซียมในชาหม่อนจึงมีปริมาณสูง

โปแตสเซียม ในชาหม่อนจะมีมากกว่า 2,000 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม ทั้งชาเขียว ชาฝรั่งที่ผ่านกระบวนการทำชาของโรงงานรวมทั้งชาฝรั่งและชาจีนแบบคริวเรื่อน ยกเว้นในชาเขียวแบบคริวเรื่อนที่พบเพียง 1,573 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม แต่ก็ยังนับว่ามีปริมาณโปแตสเซียมสูง โดยเฉลี่ยในใบหม่อนที่นำมาทำชาชนิดต่าง ๆ จะมีโปแตสเซียม 2,195 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม ขณะที่ร่างกายต้องการวันละ 2,000-6,000 มิลลิกรัม (นิธิยา, 2525)

โซเดียม ในชาหม่อนชนิดต่าง ๆ จะพบโซเดียมปริมาณที่ใกล้เคียงกันเฉลี่ย 59 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม ซึ่งเป็นปริมาณที่น้อยมากเมื่อเทียบกับความต้องการของร่างกาย

แมกนีเซียม ในชาหม่อนพบแมกนีเซียมในระดับใกล้เคียงกันมาก เมื่อนำไปทำชาชนิดต่าง ๆ เฉลี่ย 408 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม และใกล้เคียงกับชาผงที่ทำจากใบชาซึ่งมีแมกนีเซียม 395 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม (ศศิเกษม และพรณี, 2530) ในแต่ละวันร่างกายต้องการแมกนีเซียม 300-500 มิลลิกรัม (นิธิยา, 2525) ดังนั้นในชาใบหม่อนจึงมีปริมาณแมกนีเซียมสูง

วิตามิน

จากการที่ใบหม่อนใช้เป็นพืชสมุนไพร ใบนำมาต้มดื่มแก้ตาแดงตาฝ้าฟาง บำรุงสายตา จึงสุ่มวิเคราะห์วิตามินเอ และวิตามินอื่น ๆ อีก 3 ชนิดคือ วิตามินบี 1 บี 2 และวิตามินซี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิตามินเอ ในใบหม่อนที่นำมาทำชาทั้งชาเขียวและชาฝรั่งจากโรงงานซึ่งเป็นใบชาที่ได้จากแหล่งปลูกต่างกันจะพบวิตามินเอ 26.1 และ 37.9 IU ต่อ 100 กรัม ส่วนชาเขียวและชาฝรั่งแบบครั่วเรือนพบวิตามินเอ 24.5 IU ต่อ 100 กรัม และตรวจไม่พบเบต้าแคโรทีน 29.5 IU ต่อ 100 กรัม ทั้งที่ผักใบเขียวต่าง ๆ จะมีวิตามินเอเฉลี่ย 7,870 IU ต่อ 100 กรัม ทั้งนี้เนื่องจากวิตามินเอจะสูญเสียไปเนื่องจากถูกออกซิไดซ์โดยอากาศในกระบวนการผลิตชา จึงควรนำใบหม่อนสดวิเคราะห์หาปริมาณวิตามินเอเพื่อการเปรียบเทียบ ร่างกายคนต้องการวิตามินเอประมาณวันละ 4,000-5,000 IU

วิตามินบี 1 ในใบหม่อนที่นำมาทำชาเขียวและชาฝรั่งจากโรงงานและแบบครั่วเรือนพบวิตามินบี 1 เฉลี่ย 1.2 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ซึ่งร่างกายคนต้องการวิตามินบี 1 ประมาณ 1.0-1.5 มิลลิกรัม

วิตามินบี 2 ใบหม่อนที่นำมาทำชาเขียวและชาฝรั่งจากโรงงานพบว่าวิตามินบี 2 ใกล้เคียงกันคือ 4.6 และ 3.5 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ส่วนการทำชาแบบครั่วเรือน พบวิตามินบี 2 เฉลี่ย 4.5 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ซึ่งร่างกายต้องการวิตามินบี 2 ประมาณวันละ 1.1-1.6 มิลลิกรัม

วิตามินซี ในชาเขียวและชาฝรั่งจากโรงงานพบวิตามินซี 18 และ 26 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ส่วนแบบครั่วเรือนพบ 8 และ 11 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม (เฉลี่ย 16 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม) ซึ่งพบว่ามีน้อยกว่าผักและผลไม้อื่น ๆ ร่างกายต้องการวิตามินซีประมาณวันละ 45 มิลลิกรัม (ศศิเกษม และ พรรณี, 2530)

กรดอะมิโน

ในชาหม่อนที่ผ่านกระบวนการทำชาจากโรงงานและแบบครั่วเรือนทั้งชาเขียวและชาฝรั่งพบกรดอะมิโนซึ่งเป็นส่วนประกอบของโปรตีนจำนวน 18 ชนิด จากกรดอะมิโนที่มีอยู่ทั้งหมด 22 ชนิด และกรดอะมิโนที่จำเป็นสำหรับร่างกายมีทั้งหมด 10 ชนิด คือ ไอโซลูซีน (isoleucine) ลูซีน (leucine) เมไทโอนีน (methionine) ซีสทีน (cystine) ฟีนิลอะลานีน (phenylalanine) ไทโรซีน (tyrosine) ธรีโอนีน (threonine) วาลีน (valine) ทริปโตเฟน (tryptophan) และไลซีน (lysine) พบในชาหม่อนทั้งหมดปริมาณเฉลี่ย 823 1,644 167 58 1,028 608 871 170 1,094 และ 1,050 มิลลิกรัมต่อ 100 กรัม

ตารางที่ 8 แร่ธาตุและวิตามินในขาไบบ่มอนชนิดต่าง ๆ ที่ได้จากการผลิตในระดับโรงงาน และระดับครัวเรือน

แร่ธาตุ (มก./100ก.)	ชาเขียว โรงงาน	ชาฝรั่ง โรงงาน	ชาเขียว ครัวเรือน	ชาฝรั่ง ครัวเรือน	ชาจีน ครัวเรือน	เฉลี่ย	ความต้องการ/ คน/วัน (มิลลิกรัม)
แคลเซียม	ND ¹	ND	2,639	2,221	2,524	2,461	400-500
โปแตสเซียม	2,580	2,610	1,573	2,129	2,084	2,195	2,000-3,000
โซเดียม	84	51	51	60	48	59	2,000-5,000
แมกนีเซียม	388	398	424	391	437	408	300-350
เหล็ก	30	25	13	17	17	20	10-12
สังกะสี	3	2	2	1	2	2	10-15
วิตามิน							
วิตามินเอ	26.1	37.9	24.5	NF ²	ND	29.5	4,000-5,000
วิตามินบี 1	<0.8	2.9	<0.6	<0.6	ND	1.2	1.0-1.5
วิตามินบี 2	4.6	3.5	5.2	4.7	ND	4.5	1.1-1.6
วิตามินซี	17.79	26.41	7.56	11.14	ND	15.7	45.0

หมายเหตุ ¹ไม่มีข้อมูล

²ตรวจไม่พบ

ที่มา: (กรมอนามัย, 2521)

ประโยชน์ของชาหม่อน

จากการทดลองในประเทศญี่ปุ่น สหรัฐฯ อังกฤษ โรมานี และอินเดีย พบว่าใบหม่อนมีสารกาบาที่มีคุณสมบัติในการลดความดันโลหิตและมีสารฟายโตสเตอรอล (phytosterol) ที่มีประสิทธิภาพในการลดระดับคอเลสเตอรอล นอกจากนี้ยังมีสารดี เอ็น เจ ซึ่งมีผลลดระดับน้ำตาลในเลือดในสัตว์ทดลอง เช่น หนูและกระต่ายในห้องปฏิบัติการ สารสกัดจากใบหม่อนมีผลยับยั้งสูงต่อการก่อให้เกิดการกลายพันธุ์ของสารก่อมะเร็งที่มีต่อเซลล์หนู ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีการศึกษาทางการแพทย์อย่างจริงจัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ต้นทุนและผลตอบแทน

ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกหม่อน

ผลการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหม่อน

จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการปลูกหม่อนเฉลี่ยทั้งหมดของเกษตรกรตัวอย่างเท่ากับ 1,324.58 บาทต่อไร่ เป็นต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเฉลี่ย 1,156.83 บาทต่อไร่ ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 167.75 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 87.34 และ 12.66 ของต้นทุนทั้งหมด ตามลำดับ และสามารถแยกพิจารณาออกได้เป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 977.91 บาทต่อไร่ ต้นทุนคงที่เฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 346.67 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 73.83 และ 26.17 ของต้นทุนทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

สำหรับต้นทุนผันแปรทั้งหมดประกอบด้วยต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเฉลี่ย 815.16 บาทต่อไร่ ต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 162.75 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.54 และ 12.29 ของต้นทุนทั้งหมด ตามลำดับ เนื่องจากต้นทุนผันแปรมีผลโดยตรงต่อรายได้และกำไรของเกษตรกร ต้นทุนผันแปรทั้งหมดในการปลูกหม่อนจึงจำแนกออกได้เป็น ค่าแรงงาน ค่าวัสดุปัจจัยต่าง ๆ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ พบว่า เป็นต้นทุนที่เป็นค่าแรงงานมากที่สุดเฉลี่ย 698.50 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.73 ของต้นทุนทั้งหมด โดยมีค่าแรงงานที่ใช้ในการเตรียมดินสูงสุดเป็นอันดับ 1 จำนวน 190.68 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.40 เนื่องจากเกษตรกรจะต้องทำการไถดินให้ลึกและผึ่งแดดทิ้งไว้ แล้วทำการไถพรวนพร้อมกับปรับพื้นที่ให้เรียบสม่ำเสมอก่อนการปลูกหม่อนซึ่งเป็นงานที่ค่อนข้างยุ่งยาก เกษตรกรจึงต้องใช้จำนวนแรงงานมาก ลำดับต่อมาคือ ค่าแรงในการปลูกจำนวน 162.50 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.27 และค่าแรงที่น้อยที่สุดคือ ค่าแรงในการให้น้ำจำนวน 16.25 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.23 ซึ่งใน 1 สัปดาห์ เกษตรกรจะทำการให้น้ำเพียง 2 ครั้งเท่านั้น ค่าแรงงานในส่วนนี้จึงไม่มากนัก โดยค่าแรงงานทั้งหมดนี้เป็นต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดทั้งสิ้น เนื่องจากการปลูกหม่อนของเกษตรกรตัวอย่างเป็นการปลูกในพื้นที่ขนาดเล็ก เกษตรกรจึงใช้แรงงานจากสมาชิกในครัวเรือนของตนเองทั้งหมด ไม่มีการจ้างแรงงานใด ๆ ทั้งสิ้น จึงไม่มีต้นทุนด้านแรงงานที่เป็นเงินสด ส่วนสาเหตุที่ทำให้ค่าแรงงานในการเตรียมดินและการปลูกมีมากเนื่องจากเกษตรกรยังไม่มีการจัดการด้านการใช้แรงงานที่ดีพอ เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกมีขนาดเล็กแต่มีการใช้แรงงานที่มากเกินความจำเป็น เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทำให้ต้นทุนในส่วนนี้มีจำนวนมาก ส่วนต้นทุนผันแปรในส่วนของค่าวัสดุปัจจัย ประกอบด้วย ค่ากิ่งพันธุ์ ค่าปุ๋ยคอก ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าวัสดุสิ้นเปลือง ซึ่งค่าวัสดุปัจจัยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 258.25 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.50 ของต้นทุนทั้งหมด โดยแบ่งเป็นค่าวัสดุปัจจัยที่เป็นเงินสด และไม่เป็นเงินสด เท่ากับ 162.75 และ 95.50 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.29 และ 7.21 ของต้นทุนทั้งหมด ตามลำดับ ค่าวัสดุปัจจัยที่มากที่สุด ได้แก่ ค่ากิ่งพันธุ์จำนวน 106.75 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.06 เนื่องจากเกษตรกรเลือกใช้กิ่งพันธุ์ที่ดี ปราศจากโรคและแมลงศัตรูพืช ทำให้ราคาของกิ่งพันธุ์ที่ซื้อมามีราคาค่อนข้างสูง รองลงมาคือค่าปุ๋ยคอกจำนวน 95.50 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.21 ในการปลูกหม่อนของเกษตรกรไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีในการบำรุงต้นหม่อน จึงต้องใช้ปุ๋ยคอกเป็นจำนวนมากเพื่อเพิ่มธาตุอาหารและบำรุงต้นหม่อนแทน ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนจากการศึกษาพบว่ามีความเฉลี่ยเท่ากับ 21.16 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.60 ของต้นทุนทั้งหมด (ตารางที่ 9)

สำหรับต้นทุนคงที่ทั้งหมดเฉลี่ย 346.67 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าภาษีที่ดิน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ โดยแบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 5.00 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.38 ของต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเฉลี่ย 341.67 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.80 ของต้นทุนทั้งหมด โดยมีค่าใช้จ่ายที่ดินมากที่สุดจำนวน 295 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.27 รองลงมาคือ ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์จำนวน 46.67 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.52 (ตารางที่ 9)

ปริมาณผลผลิตใบหม่อนของเกษตรกรที่ปลูกต้นหม่อนเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 1,386.35 กิโลกรัมต่อไร่ โดยแบ่งเป็นใบอ่อน 616.47 กิโลกรัมต่อไร่ และใบแก่ 769.88 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้ ใบอ่อนเท่ากับ 5.00 บาทต่อกิโลกรัม และใบแก่เท่ากับ 4.00 บาทต่อกิโลกรัม ดังนั้นเกษตรกรมีรายได้ทั้งหมดจากการปลูกหม่อนเพื่อเก็บใบหม่อนสดขายทั้งหมดเท่ากับ 6,161.87 บาทต่อไร่ แยกเป็นรายได้จากการขายใบอ่อนเท่ากับ 3,082.35 บาทต่อไร่ และจากใบแก่เท่ากับ 3,079.52 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนทั้งหมดในการปลูกหม่อนซึ่งเท่ากับ 1,324.58 บาทต่อไร่หรือ 0.96 บาทต่อกิโลกรัมแล้ว จะได้รับกำไรสุทธิเท่ากับ 4,837.29 บาทต่อไร่ สำหรับกำไรสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรและกำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 5,183.96 และ 5,994.12 บาทต่อไร่ ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 9 ต้นทุนการปลูกหม่อนเลี้ยงต่อไร่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านคางกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น
ปีการเพาะปลูก 2543/44 (บาท)

รายการ	ต้นทุนที่เป็น	ต้นทุนที่ไม่เป็น	รวม	ร้อยละ
	เงินสด	เงินสด		
ต้นทุนผันแปร	162.75	815.16	977.91	73.83
	(12.29) ¹	(61.54)		
ค่าแรงงาน	-	698.50	698.50	52.73
เตรียมดิน	-	190.68	190.68	14.40
เตรียมกิ่งพันธุ์	-	20.32	20.32	1.53
ปลูก	-	162.50	162.50	12.27
กำจัดวัชพืช	-	81.25	81.25	6.13
ใส่ปุ๋ย	-	43.33	43.33	3.27
ให้น้ำ	-	16.25	16.25	1.23
ตัดแต่งกิ่ง	-	54.17	54.17	4.09
เก็บเกี่ยวใบและขนส่ง	-	130.00	130.00	9.81
ค่าวัสดุปัจจัยต่าง ๆ	162.75	95.50	258.25	19.50
กิ่งพันธุ์	106.75	-	106.75	8.06
ปุ๋ยคอก	-	95.50	95.50	7.21
น้ำมันเชื้อเพลิง	41.67	-	41.67	3.15
วัสดุสิ้นเปลือง	14.33	-	14.33	1.08
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	-	21.16	21.16	1.60
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	-	21.16	21.16	1.60
ต้นทุนคงที่	5.00	341.67	346.67	26.17
	(0.38)	(25.80)		
ค่าภาษีที่ดิน	5.00	-	5.00	0.38
ค่าใช้ที่ดิน	-	295.00	295.00	22.27
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	-	46.67	46.67	3.52
รวม	167.75	1,156.83	1,324.58	100.00
	(12.66)	(87.34)		

หมายเหตุ ¹ ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 10 ปริมาณผลผลิต ราคา ต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกหม่อนเฉลี่ยต่อไร่ของกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ปีการเพาะปลูก 2543/44

รายการ	ใบอ่อน	ใบแก่	จำนวน
(1) ปริมาณผลผลิต (กิโลกรัมต่อไร่)	616.47	769.88	1,386.35
(2) ราคาผลผลิต (บาทต่อกิโลกรัม)	5.00	4.00	
(3) รายได้ทั้งหมด (บาทต่อไร่) = (1) x (2)	3,082.35	3,079.52	6,161.87
(4) ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (บาทต่อไร่)			977.91
(5) ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (บาทต่อไร่)			346.67
(6) ต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาทต่อไร่) = (4) + (5)			1,324.58
(7) ต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ยต่อผลผลิต (บาทต่อกิโลกรัม) = (6) / (1)			0.96
(8) ต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมด (บาทต่อไร่)			167.75
(9) กำไรสุทธิ (บาทต่อไร่) = (3) - (6)			4,837.29
(10) กำไรสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาทต่อไร่) = (3) - (4)			5,183.96
(11) กำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด (บาทต่อไร่) = (3) - (8)			5,994.12

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตชาใบหม่อน

ผลการศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการผลิตชาใบหม่อน

ชาหม่อนที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางทำการผลิตนั้น แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ชาเขียว ชาฝรั่ง (ชาผง) และชาจีน แต่เนื่องจากชาจีนมีการทำการผลิตเป็นจำนวนน้อย จึงไม่ได้ทำการศึกษาในเรื่องต้นทุน ดังนั้นต้นทุนในการผลิตชาหม่อนของทางกลุ่มจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนในการผลิตชาเขียว และต้นทุนในการผลิตชาฝรั่ง

จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนในการผลิตชาเขียวเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 127.01 บาทต่อกิโลกรัม เป็นต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 95.21 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 31.80 บาทต่อกิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 74.96 และ 25.04 ของต้นทุนทั้งหมด ตามลำดับ และสามารถแยกพิจารณาออกได้เป็นต้นทุนผันแปรทั้งหมดเท่ากับ 102.66 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนคงที่ทั้งหมดเท่ากับ 24.35 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 80.83 และ 19.17 ของต้นทุนทั้งหมด ตามลำดับ สำหรับต้นทุนผันแปรทั้งหมดประกอบด้วยต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 70.86 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 31.80 บาทต่อกิโลกรัม จำแนกออกได้เป็น ค่าใบหม่อนสด ค่าแรงงาน ค่าเชื้อเพลิง ค่าอื่น ๆ และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน โดยค่าใบหม่อนสด ค่าแรงงาน และค่าเสียโอกาสเงินลงทุนจะอยู่ในส่วนของต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด เนื่องจากเกษตรกรใช้ใบหม่อนที่ตนเองปลูกได้มาใช้ในการผลิตเป็นชา ซึ่งทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงินสดในส่วนนี้ และค่าแรงงาน เกษตรกรใช้แรงงานในครัวเรือนทั้งหมดในการผลิตชาจึงไม่มีค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดในการจ้างแรงงานใด ๆ โดยค่าใช้จ่ายที่มากที่สุด คือ ค่าแรงงาน เท่ากับ 40.23 บาทต่อกิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 31.68 ของต้นทุนทั้งหมด ในส่วนของต้นทุนคงที่ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมอุปกรณ์มีค่าเท่ากับ 24.35 บาทต่อกิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 19.17 ของต้นทุนทั้งหมด (ตารางที่ 11)

สำหรับต้นทุนในการผลิตชาฝรั่ง จากการศึกษพบว่า ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 123.47 บาทต่อกิโลกรัม เป็นต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 92.13 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 31.34 บาทต่อกิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 74.62 และ 25.38 ของต้นทุนทั้งหมด ตามลำดับ และสามารถแยกออกได้เป็นต้นทุนผันแปรทั้งหมดเท่ากับ 99.92 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนคงที่ทั้งหมดเท่ากับ 23.55 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 80.93 และ 19.07 ของต้นทุนทั้งหมด ตามลำดับ สำหรับต้นทุนผันแปรทั้งหมดประกอบด้วยต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 68.58 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 31.34 บาทต่อกิโลกรัม จำแนกออกได้เป็น ค่าใบหม่อนสด ค่าแรงงาน ค่าเชื้อเพลิง ค่าอื่น ๆ และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน โดยค่าใบหม่อนสด ค่าแรงงาน และ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนจะอยู่ในส่วนของต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเช่นเดียวกับชาเขียว โดยค่าใช้จ่ายที่มากที่สุด คือ ค่าแรงงาน เท่ากับ 38.91 บาทต่อกิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 31.51 ของต้นทุนทั้งหมด ในส่วนของต้นทุนคงที่ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมอุปกรณ์มีค่าเท่ากับ 23.55 บาทต่อกิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 19.07 ของต้นทุนทั้งหมด (ตารางที่ 12)

ปริมาณชาหม่อนที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางทำการผลิตได้ทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 236.61 กิโลกรัมต่อไร่ โดยแยกเป็นชาเขียวจำนวน 116.32 กิโลกรัมต่อไร่ และชาฝรั่งจำนวน 120.29 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งราคาที่ทางกลุ่มรับซื้อจากสมาชิก คือ ชาเขียวกิโลกรัมละ 230 บาท ชาฝรั่งกิโลกรัมละ 70 บาท ดังนั้นเกษตรกรจะมีรายได้ทั้งหมดจากการขายชาหม่อนให้กับทางกลุ่มเท่ากับ 35,173.90 บาทต่อไร่ แยกเป็นรายได้จากการขายชาเขียวเท่ากับ 26,753.60 บาทต่อไร่ และจากชาฝรั่งเท่ากับ 8,420.30 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 13)

จากการนำต้นทุนในการผลิตชาเขียวทั้งหมดมาหักออกจากรายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตให้กับทางกลุ่ม เกษตรกรจะได้กำไรสุทธิเท่ากับ 11,979.80 บาทต่อไร่ หรือ 102.99 บาทต่อกิโลกรัม (ราคาผลผลิตต่อกิโลกรัม-ราคาต้นทุนต่อกิโลกรัม) สำหรับกำไรสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรและกำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 14,812.19 และ 23,054.62 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ส่วนต้นทุนในการผลิตชาฝรั่งทั้งหมด เมื่อนำมาหักออกจากรายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตให้กับทางกลุ่ม เกษตรกรจะขาดทุนสุทธิเท่ากับ 6,431.91 บาทต่อไร่ หรือขาดทุนเท่ากับ 53.47 บาทต่อกิโลกรัม และขาดทุนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเท่ากับ 3,599.08 บาทต่อไร่ แต่จะได้กำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 4,650.41 บาทต่อไร่

หากเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตของชาทั้ง 2 ชนิด จะเห็นความแตกต่างของต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตชาเขียวและชาฝรั่ง ปริมาณชาเขียวต่อไร่เท่ากับ 116.32 กิโลกรัม มีปริมาณน้อยกว่าปริมาณชาฝรั่งต่อไร่ซึ่งเท่ากับ 120.29 กิโลกรัม แต่รายได้ทั้งหมดจากการขายชาเขียวเท่ากับ 26,753.60 บาทต่อไร่ ในขณะที่ชาฝรั่งเท่ากับ 8,420.30 บาทต่อไร่ จะเห็นว่ารายได้จากการขายชาเขียวมีจำนวนมากกว่าถึง 18,333.30 บาทต่อไร่ ทั้งที่ต้นทุนในการผลิตชาทั้ง 2 ชนิดไม่แตกต่างกันมาก โดยต้นทุนการผลิตทั้งหมดของชาเขียวเท่ากับ 14,773.80 บาทต่อไร่ หรือ 127.01 บาทต่อกิโลกรัม และต้นทุนทั้งหมดของชาฝรั่งเท่ากับ 14,852.21 บาทต่อไร่ หรือ 123.47 บาทต่อกิโลกรัม แต่สาเหตุที่ทำให้รายได้จากการขายชาเขียวมีมากกว่าก็เพราะราคาขายผลผลิตของชาเขียวมีราคาที่สูงกว่า คือ 230.00 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่ราคาขายผลผลิตของชาฝรั่งเท่ากับ 70.00 บาทต่อกิโลกรัม จากราคาขายผลผลิตดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการผลิตชาเขียวจะทำให้ได้กำไร 102.99 บาทต่อกิโลกรัม แต่การผลิตชาฝรั่งจะทำให้ขาดทุนถึง 53.47 บาทต่อกิโลกรัม ดังนั้นเกษตรกรจะมีกำไรก็ต่อเมื่อสามารถผลิตชาเขียวและชาฝรั่งได้มากกว่าปริมาณผลผลิตคุ้มทุน แต่จะขาดทุนทันทีถ้าผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้น้อยกว่า (เกษตรกรสามารถขายชาหม่อนทั้ง 2 ชนิดได้เท่ากับที่ผลิตได้ ดังนั้นปริมาณผลผลิตจึงเท่ากับปริมาณขาย)

ปริมาณผลผลิตค้มนทุญเจ็ลยของซาเจ็ยวเท่กับ 64.24 กัโลกรัมต่อไร่ และปรึมาณผลผลิตค้มนทุญเจ็ลยของซาฟรั้งเท่กับ 212.18 กัโลกรัมต่อไร่ หมายควมว่เป็นปรึมาณผลผลิตเจ็ลยอ่ยงน้อยที่สดุที่เกษตรกรจะต้อผลิตและขายให้ได้จึงจะไม่ขาดทุญ จากกรขายในกัโลกรัมละ 230.00 บาท และ 70.00 บาท ตามลำดับ เม่อเป็รึยบเท็ยบปรึมาณผลผลิตที่ผลิตได้กับปรึมาณผลผลิตค้มนทุญเจ็ลยต่อไร่ ปรากฎว่ เกษตรกรสามารถผลิตซาเจ็ยวได้มากกว่าผลผลิตค้มนทุญเจ็ลย 52.08 กัโลกรัมต่อไร่ แต่ผลิตซาฟรั้งได้น้อยกว่าผลผลิตค้มนทุญเจ็ลย 91.89 กัโลกรัมต่อไร่ ดังนั้นเกษตรกรจะต้อเพิ่มปรึมาณการผลิตซาฟรั้งให้ได้อ่ยงน้อยที่สดุ 212.18 กัโลกรัมต่อไร่ จึงจะไม่ขาดทุญ

ตารางที่ 11 ต้นทุญการผลิตซาเจ็ยวของกัลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยึน จัหวัดขอนแก่น
ปี พ.ศ. 2543/44 (บาทต่อกัโลกรัม)

รายการ	ต้นทุญที่เป็น	ต้นทุญที่ไม่เป็น	รวม	ร้อยละ
	เงินสด	เงินสด		
ต้นทุญผันแปร	31.80	70.86	102.66	80.83
ค่าบหม่อนสด	-	26.50	26.50	20.86
ค่าแรงงาน	-	40.23	40.23	31.68
ค่าเช้อเพลิง	26.50	-	26.50	20.86
ค่าอื่่น ๆ	5.30	-	5.30	4.17
ค่าเส็ยโอกาสเงินลงทุน	-	4.13	4.13	3.25
ต้นทุญคงที่	-	24.35	24.35	19.17
ค่าเส็ยอมอุปกรณ์	-	24.35	24.35	19.17
รวม	31.80	95.21	127.01	100.00
	(25.04) ¹	(74.96)		

หมายเหตุ ¹ ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่กรณัใด ๆ ทั้งสิ้น อื่กทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้ออ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกคร้งที่มีกรนำไปใช้

ตารางที่ 12 ต้นทุนการผลิตซ้ำของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น
ปี พ.ศ. 2543/44 (บาทต่อกิโลกรัม)

รายการ	ต้นทุนที่เป็น เงินสด	ต้นทุนที่ไม่เป็น เงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	31.34	68.58	99.92	80.93
ค่าไบหม่อนสด	-	25.60	25.60	20.73
ค่าแรงงาน	-	38.91	38.91	31.51
ค่าเชื้อเพลิง	24.94	-	24.94	20.20
ค่าอื่น ๆ	6.40	-	6.40	5.18
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	-	4.07	4.07	3.30
ต้นทุนคงที่	-	23.55	23.55	19.07
ค่าเสื่อมอุปกรณ์	-	23.55	23.55	19.07
รวม	31.34 (25.38) ¹	92.13 (74.62)	123.47	100.00

หมายเหตุ ¹ ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบปริมาณผลผลิต ราคา ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตชาเขียวและชาฝรั่ง
ปีการเพาะปลูก 2543/44 (บาทต่อไร่)

รายการ	จำนวน	
	ชาเขียว	ชาฝรั่ง
(1) ปริมาณผลผลิต (กิโลกรัมต่อไร่)	116.32	120.29
(2) ราคาผลผลิต (บาทต่อกิโลกรัม)	230.00	70.00
(3) รายได้ทั้งหมด (บาทต่อไร่) = (1) x (2)	26,753.60	8,420.30
(4) ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (บาทต่อไร่)	11,941.41	12,019.38
(5) ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (บาทต่อไร่)	2,832.39	2,832.83
(6) ต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาทต่อไร่) = (4) + (5)	14,773.80	14,852.21
(7) ต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ยต่อผลผลิต (บาทต่อกิโลกรัม) = (6)/(1)	127.01	123.47
(8) ต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมด (บาทต่อไร่)	3,698.98	3,769.89
(9) กำไรสุทธิ (บาทต่อไร่) = (3) - (6)	11,979.80	-6,431.91
(10) กำไรสุทธิ (บาทต่อกิโลกรัม)	102.99	-53.47
(11) กำไรสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาทต่อไร่) = (3) - (4)	14,812.19	-3,599.08
(12) กำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด (บาทต่อไร่) = (3) - (8)	23,054.62	4,650.41

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

การตลาด

การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด

ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง ตัวแปรการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด

ด้านผลิตภัณฑ์

การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์

ตำแหน่งผลิตภัณฑ์มีส่วนสำคัญมากในการวางแผนการตลาด เพราะเป็นการทำให้ผลิตภัณฑ์เข้าถึงตัวผู้บริโภคได้มากที่สุด ทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางได้วางตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ สะอาด ได้มาตรฐาน ไม่มีสารเคมีเจือปน มีการแบ่งประเภทผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เจาะกลุ่มลูกค้าที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์อาหารที่เป็นสมุนไพร และผู้ดูแลสุขภาพ

ตัวผลิตภัณฑ์

1. ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางจะเน้นคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการผลิตชาใบหม่อนที่มีคุณภาพได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมฯ ของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม โดยทางกลุ่มแม่บ้านจะเลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ รับซื้อผลผลิตจากสมาชิกของกลุ่มเท่านั้น เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีมาตรฐานเดียวกันและดีที่สุดใน การพิจารณาคุณสมบัติของใบหม่อนที่ใช้ในการผลิต โดยมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง เช่น พันธุ์หม่อน เนื่องจากถ้าหากผลิตในปริมาณมาก ๆ จะต้องให้ได้คุณภาพสม่ำเสมอเท่ากันทั้งหมด จึงต้องใช้ใบหม่อนพันธุ์เดียว ถ้ามีหลายพันธุ์ปนกัน ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ด้านความสมบูรณ์ของใบหม่อน ใบหม่อนจะต้องสมบูรณ์ไม่แคระแกรน ด้านความสดของใบหม่อน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การทำชาเขียวจากใบหม่อน ความสดมีความสำคัญมาก เพราะยิ่งได้ใบสดมากเท่าไร ชาที่ได้จะยิ่งมีคุณภาพ และความสะอาดของใบหม่อน จะต้องไม่มีฝุ่น ดิน หรือสิ่งอื่นใดเจือปน ปราศจากโรคแมลง สารเคมี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้บริโภคเชื่อถือในตัวผลิตภัณฑ์ว่าได้มาตรฐาน ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติล้วน ๆ ไม่มีสารเคมีเจือปน พร้อมให้สรรพคุณที่มีประโยชน์ต่อร่างกายครบถ้วน

2. ด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนผลิตจากใบหม่อนเพียงอย่างเดียว ไม่มีส่วนผสมของวัตถุดิบแต่อย่างใด เนื่องจากใบหม่อนมีสรรพคุณที่ครบถ้วนอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว แต่ในทางด้านการตลาดแล้ว นอกจากคุณสมบัติของชา ผู้บริโภคยังต้องการผลิตภัณฑ์ในลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่แตกต่างกันด้วย เนื่องจากต้องการความหลากหลายในการเลือกสรรผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการ ทางกลุ่มแม่บ้านจึงจัดทำบรรจุภัณฑ์ชาใบหม่อนออกเป็นดังนี้

2.1 ชาเขียว แบ่งเป็น ชาเขียวห่อใหญ่ ขนาดบรรจุ 100 กรัม ชาเขียวห่อเล็ก ขนาดบรรจุ 50 กรัม ชาเขียวผูกโบว์ ขนาดบรรจุ 100 กรัม และชาเขียวกล่องเหลี่ยม ขนาดบรรจุ 50 กรัม

2.2 ชาฝรั่ง (ชาซอง) แบ่งเป็น ซากกล่องกลมใหญ่ ขนาดบรรจุ 24 ซอง และซากกล่องกลมเล็ก ขนาดบรรจุ 12 ซอง เนื่องจากชาฝรั่งเป็นแบบผงบรรจุในซอง มีขนาดกระทัดรัด เก็บรักษาได้ง่าย ใช้ในการบริโภคง่าย จึงเหมาะสำหรับผู้บริโภคที่ต้องการความสะดวกและความรวดเร็วในการบริโภค เพราะไม่ต้องรอให้ใบชาตกตะกอนก่อนจึงดื่มได้

2.3 ชาจีน มีแบบเดียว คือ ชาจีนใบใหญ่ผสมเตย ขนาดบรรจุ 100 กรัม ที่มีขนาดเล็กเนื่องจากไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภค เพราะชาจีนจะทำมาจากใบหม่อนที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ และเป็นใบแก่ จึงให้รสชาติไม่ค่อยดี และลักษณะของใบชาที่ทำออกมาไม่สวยและไม่ได้รูป การม้วนตัวของใบไม่ดี

บรรจุภัณฑ์ของชาทั้ง 3 ลักษณะข้างต้น จะมีฉลากระบุสถานที่ผลิต คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง ระบุสรรพคุณของผลิตภัณฑ์ ระบุวิธีการบริโภค ระบุขนาดบรรจุและวันเดือนปีที่ผลิต

ด้านราคาผลิตภัณฑ์

ในการตั้งราคาของผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อน ในช่วงเริ่มแรกที่ทำกรผลิต ทางกลุ่มแม่บ้านจะตั้งราคาค่อนข้างสูง เพราะในช่วงนั้นยังไม่ค่อยมีใครทำการผลิตชาใบหม่อนมากนัก จึงเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ อีกทั้งในการทำชาใบหม่อนช่วงแรก การผลิตทำได้ค่อนข้างยาก และต้องการจงใจให้สมาชิกในกลุ่มหันมาให้ความสนใจในการทำผลิตภัณฑ์ชนิดนี้ จึงตั้งราคาเพื่อจงใจให้สมาชิกที่เป็นเกษตรกรเห็นว่าได้ผลตอบแทนค่อนข้างดี ช่วยเสริมรายได้ของครอบครัวได้ แต่ราคาที่ตั้งไว้ทางกลุ่มแม่บ้านได้มีการสำรวจราคาผลิตภัณฑ์ชาชนิดอื่น เพื่อเป็นการเปรียบเทียบในการตั้งราคาที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เหมาะสม ในระยะต่อมาทางหน่วยงานของรัฐได้มีการให้ความรู้อบรมการผลิตชาใบหม่อนแก่กลุ่มเกษตรกรและประชาชนที่สนใจมากขึ้น จึงมีผู้ทำการผลิตชาใบหม่อนเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการแข่งขันสูงขึ้น เกิดการแข่งขันทางด้านราคา ทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จึงต้องลดราคาของผลิตภัณฑ์ลงมา เพื่อให้ใกล้เคียงกับคู่แข่งรายอื่น ๆ แต่ก็ไม่ให้ราคาต่ำจนเกินไป เพราะถ้าราคาต่ำเกินไป ผู้บริโภคจะมองว่าผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มไม่มีคุณภาพ ไม่น่าเชื่อถือ ทางกลุ่มแม่บ้านจึงได้มีการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ตามชนิดและขนาดของการบรรจุ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ชนิด ขนาดบรรจุ และราคาผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

ชนิดผลิตภัณฑ์	ขนาดบรรจุ	ราคาผลิตภัณฑ์ (บาท)	
		ขายส่ง	ขายปลีก
ชาเขียวห่อใหญ่	100 กรัม	40	50
ชาเขียวห่อเล็ก	50 กรัม	20	30
ชาเขียวผูกโบว์	100 กรัม	40	50
ชาเขียวกล่องเหลี่ยม	50 กรัม	20	30
ชาฝรั่งกล่องกลมใหญ่	24 ซอง	40	50
ชาฝรั่งกล่องกลมเล็ก	12 ซอง	20	30
ชาจีนใบใหญ่ผสมเตย	100 กรัม	30	40

หมายเหตุ ราคาขายส่ง สำหรับการซื้อตั้งแต่ 12 กล่อง, ห่อ ขึ้นไป

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง แบ่งช่องทางการจัดจำหน่ายออกเป็นดังนี้

1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางมีช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อน โดยการขายตรงจากผู้ผลิต ไปยังกลุ่มผู้บริโภคโดยไม่ผ่านคนกลาง คือ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางโดยตรง ลูกค้ายังจะเป็นคนในพื้นที่หรือเป็นลูกค้าที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้ามาสั่งซื้อผลิตภัณฑ์จากทางกลุ่มแม่บ้านเอง นอกจากนี้ยังมีลูกค้าที่มาเป็นกลุ่มเพื่อเยี่ยมชมและศึกษาดูงานของกลุ่มแม่บ้าน และซื้อผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนจากทางกลุ่มกลับไปด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การจัดจำหน่ายโดยการขายผ่านทางร้านขายของฝาก ซึ่งในช่วงแรกทางกลุ่มแม่บ้านจะส่งตัวแทนซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มออกไปเสนอผลิตภัณฑ์ตามร้านขายของฝากตามตัวเมืองขอนแก่น โดยจะเน้นที่ร้านที่ขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสมุนไพรหรือผลิตภัณฑ์อาหารที่เกี่ยวกับสุขภาพ และต่อมาได้ขยายไปตามจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีการจัดจำหน่ายโดยการขายผ่านทางห้างสรรพสินค้า เช่น บิ๊กซี แมคโคร และห้างสรรพสินค้าในตัวจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดใกล้เคียง

3. การขายสินค้าโดยตรงให้กับลูกค้าตามงานนิทรรศการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาหารและสินค้าเกษตรกรรม รวมถึงงานแสดงสินค้าของจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งงานนิทรรศการจะเป็นแหล่งศูนย์รวมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารหรือสินค้าเกษตรเป็นจำนวนมาก ผู้บริโภคที่มีความสนใจในด้านนี้ก็จะมาเยี่ยมชมงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะได้กลุ่มลูกค้าที่ตรงตามเป้าหมายมากขึ้น ทั้งนี้ในการออกร้านตามงานนิทรรศการนั้น ทางกลุ่มแม่บ้านจะมีตัวแทนซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มอยู่ประจำที่ร้าน เพื่อให้คำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มผลิตขึ้นมาว่ามีคุณภาพและมีสรรพคุณอย่างไร รวมถึงวิธีการบริโภคด้วย จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ซาบหม่อนของกลุ่มแม่บ้านสามารถเข้าถึงผู้บริโภค และสามารถจำหน่ายได้

นอกจากนี้ยังมีการรับสั่งซื้อทางโทรศัพท์ โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางจะใช้วิธีการขนส่งผลิตภัณฑ์ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การขนส่งผลิตภัณฑ์ผ่านทางไปรษณีย์ โดยใช้วิธีเก็บเงินปลายทาง (พ.ก.) รูปแบบนี้ใช้ในกรณีที่มีการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านทางโทรศัพท์ โดยลูกค้าจะโทรมาสั่งซื้อกับทางกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งจะต้องทำการส่งและรับเงินทางธนาคารรวมทั้งรับพัสดุต่อหน้าเจ้าหน้าที่พนักงานไปรษณีย์ ส่วนปริมาณการสั่งซื้อทางกลุ่มแม่บ้านไม่ได้กำหนดไว้ ถ้าหากมีปริมาณที่มากพอก็จะทำการจัดส่งให้

2. การขนส่งทางรถไฟ วิธีนี้ลูกค้าจะโทรมาสั่งซื้อผลิตภัณฑ์จากทางกลุ่ม โดยที่ลูกค้าจะต้องโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของทางกลุ่มแม่บ้านก่อน เมื่อทางกลุ่มตรวจสอบว่ามีเงินโอนเรียบร้อยแล้ว ก็จะทำการจัดส่งผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้า ซึ่งต้นทุนในการขนส่งไม่สูงมากนัก แต่มีข้อเสียคือมีค่าเช่าบ่อ ๆ และเวลาออกรถกำหนดตายตัว ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการ อาจทำให้ลูกค้าได้รับสินค้าช้าบ้าง

3. การขนส่งผ่านรถรับส่งพัสดุขององค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) ใช้ขนส่งเฉพาะจังหวัดที่มี ร.ส.พ. โดยลูกค้าจะต้องโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของกลุ่มแม่บ้านก่อน ทางกลุ่มจึงจะจัดส่งสินค้าให้ และผู้รับสินค้าต้องจ่ายค่าขนส่งสินค้าปลายทางเอง ซึ่งวิธีนี้มีต้นทุนในการขนส่งไม่มากนัก

4. การขนส่งทางรถยนต์ ทางกลุ่มแม่บ้านจะจัดส่งสินค้าโดยใช้รถยนต์ของกลุ่มเอง ซึ่งลูกค้าที่จะทำการจัดส่งให้ มักจะเป็นลูกค้าประจำที่อยู่ตามจังหวัดใกล้เคียง วิธีนี้ค่าใช้จ่ายจะค่อนข้างสูง แต่เนื่องจากต้องการรักษากลุ่มลูกค้าเดิมไว้ จึงต้องมีการบริการทางด้านนี้ด้วย

ด้านการส่งเสริมการตลาด

เนื่องจากกลุ่มลูกค้าเป็นกลุ่มที่มีความสนใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารที่ทำจากสมุนไพรเพื่อสุขภาพ การส่งเสริมการตลาดจึงต้องเน้นไปที่กลุ่มลูกค้าประเภทนี้เป็นหลัก โดยทางกลุ่มแม่บ้านจะแบ่งการส่งเสริมการตลาดออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการโฆษณา ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ค่อนข้างใหม่ ในช่วงแรกทางกลุ่มแม่บ้านจึงต้องให้ผู้บริโภครู้จักตัวผลิตภัณฑ์ก่อน โดยอธิบายถึงสรรพคุณและประโยชน์ที่จะได้รับ เริ่มจากการจัดการประชุมอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกและประชาชนที่สนใจ ทำการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ เริ่มจากการโฆษณาผ่านทางคลื่นวิทยุ เน้นคนในพื้นที่ก่อน เมื่อผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักและมีคนให้ความสนใจมากขึ้น ก็ทำการโฆษณาผ่านทางหนังสือพิมพ์ เพื่อกระจายกลุ่มลูกค้าให้มากขึ้น นอกจากนี้ทางกลุ่มแม่บ้านได้มีการโฆษณาผ่านทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ในรายการเกษตรพาที ซึ่งโทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงผู้บริโภคได้ดีที่สุด เพราะสามารถสื่อได้ทั้งภาพและเสียงง่ายต่อการโน้มน้าวให้ผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มากขึ้น อีกทั้งสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้หลากหลายกลุ่มด้วย

2. การขายโดยสมาชิกของกลุ่มแม่บ้าน ในช่วงแรกทางกลุ่มแม่บ้านจะให้สมาชิกของกลุ่มไปอยู่ประจำตามร้านขายของฝากที่ทางกลุ่มนำผลิตภัณฑ์ไปฝากขายเพื่อแนะนำและอธิบายสรรพคุณของผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคทราบ ซึ่งจะใช้วิธีนี้ในช่วงแรกที่ทำกรวางขายผลิตภัณฑ์ เพราะต้องการให้ลูกค้ารู้จักผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มให้มากที่สุด อีกทั้งเป็นการสำรวจตลาดด้วยว่าผู้บริโภคต้องการอะไรบ้าง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป

3. การประชาสัมพันธ์ เป็นการเสนอข่าวสาร ติดต่อสื่อสารกับกลุ่มลูกค้าเพื่อให้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และกิจกรรมของกลุ่ม โดยจัดแสดงผลิตภัณฑ์ตามงานนิทรรศการที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้นหรืองานแสดงสินค้าของจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่แนะนำผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มทำการผลิตขึ้นรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อให้สาธารณชนรับทราบ ซึ่งในปัจจุบันทางกลุ่มได้เข้าร่วมกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของทางราชการด้วย ทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด (SWOT) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดแข็งและการวิเคราะห์จุดอ่อน รวมทั้งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์โอกาสและการวิเคราะห์อุปสรรค

การวิเคราะห์จุดแข็ง

ด้านผลิตภัณฑ์

1. ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ค่อนข้างใหม่ ตัวผลิตภัณฑ์ทำมาจากใบหม่อนล้วน ๆ ซึ่งไม่มีการใช้สารเคมีใด ๆ ในการปลูก ไม่มีสารพิษตกค้างหรือเจือปน จึงเป็นเครื่องดื่มปลอดสารพิษ ทั้งยังได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
2. ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนมีรสหวานเล็กน้อย จะมีรสฝาดน้อยกว่าชาที่ทำจากใบชา มีคาเฟอีนต่ำ มีเพียงร้อยละ 0.01-0.06 น้อยกว่าชาจากใบชาถึง 200 เท่า เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการเครื่องดื่มที่มีคุณค่า แต่ไม่มีคาเฟอีน
3. ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนที่ทางกลุ่มแม่บ้านผลิต มี 3 แบบ คือ แบบชาเขียว ชาฝรั่ง (ชาผง) และชาจีน ซึ่งเป็นการเพิ่มความหลากหลายให้แก่ตัวผลิตภัณฑ์ อีกทั้งบรรจุภัณฑ์ยังแบ่งเป็น 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ บรรจุ 100 กรัม หรือ 24 ซอง และขนาดเล็ก บรรจุ 50 กรัม หรือ 12 ซอง
4. ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนของทางกลุ่มจะผ่านกระบวนการคั่วและนวดที่ทำให้ใบชามีลักษณะการม้วนตัวสวย ทำให้เวลาชงเป็นน้ำชาออกมาจะมีกลิ่นและสีสวย อีกทั้งการม้วนตัวที่ดีของใบจะช่วยให้สารอาหารในใบหม่อนกระจายตัวออกมาได้ดีอีกด้วย

ด้านราคา การตั้งราคาผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อน ทางกลุ่มแม่บ้านได้สำรวจราคาผลิตภัณฑ์ชาภายใต้ตราสินค้าอื่น ๆ ร่วมกับการคำนวณต้นทุนการผลิต ราคาจึงเป็นราคาที่เหมาะสม ไม่สูงและไม่ต่ำจนเกินไป ทำให้ผู้บริโภคเห็นว่าราคาเหมาะสมกับคุณภาพที่ได้รับ

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มแม่บ้านมีการจัดช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไว้หลายทาง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยตรงแก่ผู้บริโภค การรับสั่งซื้อทางโทรศัพท์ ซึ่งการจำหน่ายจะรับประกันคุณภาพสินค้าด้วย หากมีปัญหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มแม่บ้านจะทำการเปลี่ยนสินค้าให้ ด้านการขนส่งทำได้หลายทาง เช่น การส่งพัสดุเก็บเงินปลายทาง (พ.ก.ง.) การขนส่งทางรถไฟ

การใช้บริการผ่านรถรับส่งพัสดุ (ร.ส.พ.) และการบริการขนส่งทางรถยนต์แก่ลูกค้าประจำที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียง

ด้านการส่งเสริมการตลาด ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางได้รับความสนใจจากทางสถานีโทรทัศน์มาทำรายการเพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักของประชาชน มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ มีการแสดงผลิตภัณฑ์ตามงานนิทรรศการต่าง ๆ และการจัดประชุมตามงานที่หน่วยงานของรัฐและเอกชนจัดขึ้นหรือขอความร่วมมือ

การวิเคราะห์จุดอ่อน

ด้านตัวผลิตภัณฑ์ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ อาจทำให้ผู้บริโภคบางกลุ่มยังไม่ให้ความเชื่อถือเพราะผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนยังไม่ได้รับการจดทะเบียนเป็นยาสมุนไพร ผู้บริโภคอาจยังไม่ให้การยอมรับเพราะยังไม่มั่นใจในความปลอดภัย อีกทั้งผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนมีอายุการเก็บรักษาสั้น เก็บได้เพียง 6-12 เดือนเท่านั้น เพราะไม่ได้ผสมสารกันเสีย

ด้านราคา กลุ่มแม่บ้านทำการตั้งราคาโดยสำรวจราคาผลิตภัณฑ์ชาภายใต้ตราสินค้าอื่นร่วมกับการคำนวณต้นทุนการผลิต ราคาของผลิตภัณฑ์จึงไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป แต่ในระยะหลังมีกลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ หันมาทำการผลิตชาใบหม่อนเช่นกัน และตั้งราคาที่ต่ำกว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางจึงต้องทำการปรับเปลี่ยนราคาเพื่อแข่งขันกับราคาตลาด ซึ่งสิ่งนี้อาจทำให้ผู้บริโภคไม่เชื่อมั่นกับเกณฑ์ในการตั้งราคา อาจเข้าใจว่าทางกลุ่มใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพด้อยลง จึงลดราคาผลิตภัณฑ์

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางยังไม่มีร้านค้าไว้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเอง การฝากขายตามร้านต่าง ๆ อาจมีความไม่แน่นอน เพราะถ้าหากร้านค้าเหล่านั้นไม่สามารถเปิดให้บริการได้ กลุ่มลูกค้าอาจไม่ทราบว่าหาซื้อผลิตภัณฑ์ได้จากที่ไหน การมีร้านค้าไว้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเอง จะช่วยให้เกิดความมั่นใจในการซื้อของลูกค้าได้มากกว่า เพราะถ้าหากสินค้ามีปัญหาลูกค้าก็ยังมั่นใจว่ามีร้านค้าไว้คอยให้บริการแนะนำหรือรับประกันสินค้าได้

ด้านการส่งเสริมการตลาด ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนของกลุ่มเกษตรกรบ้านดงกลางยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนมากนัก เพราะยังมีการโฆษณาค่อนข้างน้อย เนื่องจากการโฆษณาจะต้องใช้เงินจำนวนมาก แต่ทางกลุ่มมีเงินทุนที่จำกัด การแนะนำผลิตภัณฑ์ให้ประชาชนรู้จักอย่างกว้างขวางจึง

ทำได้จำกัดเช่นกัน ทำให้การกระจายข่าวข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยังไม่ถึงผู้บริโภคมากเท่าที่ควร

การวิเคราะห์โอกาส

1. ปัจจุบันประชาชนหันมาให้ความสนใจในด้านการดูแลสุขภาพมากขึ้น ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อสุขภาพจึงได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก อีกทั้งความต้องการการลดการใช้ยาแผนปัจจุบันยิ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนมีโอกาสดิบโตอย่างยิ่ง เพราะชาใบหม่อนทำจากใบหม่อนแท้ ๆ เพียงอย่างเดียว ไม่ผสมสารเคมีแต่อย่างใด อีกทั้งยังมีสรรพคุณที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายหลายอย่าง จึงน่าจะได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากขึ้น

2. สถาบันวิจัยหม่อนไหม ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องชาหม่อนอย่างต่อเนื่อง เช่น วิเคราะห์สารออกฤทธิ์ทางเภสัชกรรมในชาใบหม่อนร่วมกับคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ในปี พ.ศ. 2542-2543 พบสารต้านอนุมูลอิสระ (antioxidant) อีก 3 ชนิด คือ เคอเซติน (Quercetin) เคมเฟอร์อล (Kaempferol) และรูติน (Rutin) และในอนาคตจะวิจัยร่วมกับสถาบันแพทยแผนไทย กรมการแพทย์ ซึ่งกำหนดให้หม่อนเป็น 1 ใน 8 ชนิดของพืชที่จะดำเนินการวิจัยครบวงจรจนได้รับตำรับยา ซึ่งจะทำให้ผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนได้รับมาตรฐานและความเชื่อถือจากผู้บริโภคมากขึ้น

3. เนื่องจากหม่อนเป็นพืชที่ทนแล้ง สามารถปลูกได้ในทุกสภาพพื้นที่ ดังนั้นในประเทศไทยจึงมีแหล่งปลูกหม่อนกระจายอยู่ทั่วทุกภาคใน 48 จังหวัด ซึ่งร้อยละ 80 อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตหาได้ง่ายและมีค่อนข้างมาก ช่วยลดปัญหาในเรื่องการขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตได้

การวิเคราะห์อุปสรรค

1. ปัญหาในเรื่องเงินทุนของกลุ่มที่ใช้ในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก ในกรณีที่สมาชิกทำการปลูกใบหม่อนได้มาก เมื่อแปรรูปและนำมาขายให้กับกลุ่ม แต่ทางกลุ่มกลับมีเงินทุนในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกได้จำกัด ทำให้ต้องรับผลผลิตจากสมาชิกมาทำการบรรจุเพื่อจำหน่ายก่อนแล้วจึงนำเงินที่ได้มาจ่ายคืนแก่สมาชิกในภายหลัง ทำให้สมาชิกบางรายลดการผลิตลงเนื่องจากผลิตมาทางกลุ่มก็ไม่มีเงินทุนในการรับซื้อ ทำให้ขาดแคลนผลผลิตในบางช่วง

2. ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงหน้าแล้ง สมาชิกของกลุ่มจะผลิตใบหม่อนได้น้อยเนื่องจากขาดแคลนน้ำ ทำให้ขาดใบหม่อนที่จะนำมาผลิตเป็นชา ทางกลุ่มจึงต้องออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไปซื้อใบหม่อนสดจากที่อื่นเพื่อมาผลิตชาให้เพียงพอต่อความต้องการ แต่การไปซื้อใบหม่อนจากที่อื่น ย่อมต้องซื้อในราคาที่สูงกว่าใบหม่อนที่ทางสมาชิกทำการผลิตเองทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น กลุ่มจึงได้รับผลตอบแทนน้อยลง อีกทั้งความแตกต่างของพันธุ์หม่อนที่ซื้อมาอาจทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานด้วย

ปัญหาทางด้านการตลาด

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง (สง่า, 2544) เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนโดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด ผลการศึกษาพบว่า ในด้านผลิตภัณฑ์ ปัญหาที่พบคือ ในปัจจุบันมีการผลิตชาใบหม่อนของกลุ่มต่าง ๆ ออกมาจำหน่ายเป็นจำนวนมาก การทำให้ผู้บริโภคเชื่อถือจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เพราะผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มยังไม่ได้รับเครื่องหมายจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) แต่ในขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการอยู่ หากผลิตภัณฑ์ได้รับเครื่องหมาย ก็จะทำให้ผู้บริโภคเชื่อถือมากขึ้น ด้านราคา ปัญหาที่พบ คือ ต้องปรับราคาสินค้าให้ต่ำลง เนื่องจากมีการแข่งขันกันทางด้านราคาสูงมาก ทำให้ทางกลุ่มต้องลดราคาผลิตภัณฑ์ลง ในขณะที่ต้นทุนการผลิตยังเท่าเดิม ทำให้ได้รับกำไรน้อยลง ด้านสถานที่จัดจำหน่าย ปัญหาที่พบ คือ สถานที่จำหน่ายยังไม่ครอบคลุมเท่าไรนัก ทำให้การกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภคยังไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องหาสถานที่เพื่อจำหน่ายสินค้าของทางกลุ่มให้มากขึ้น และด้านการส่งเสริมการตลาด ปัญหาที่พบ คือ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย การประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มยังไม่เป็นที่รู้จักเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ คือ ทางกลุ่มต้องการความช่วยเหลือจากทางภาครัฐในด้านเงินทุน เนื่องจากทางกลุ่มมีเงินทุนที่จำกัด การดำเนินการในแต่ละเรื่องจำเป็นต้องใช้เงินทุนมาก หากได้รับความช่วยเหลือจะทำให้มีการพัฒนาในด้านการผลิตและการตลาดได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การให้ความรู้ในด้านวิชาการแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมากขึ้น สามารถนำมาใช้และปรับปรุงการผลิตของตนให้ดียิ่งขึ้น และด้านการประชาสัมพันธ์ ทางกลุ่มต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้บริโภครู้จักและสามารถจดจำผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มได้

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางเป็นกลุ่มแม่บ้านกลุ่มหนึ่งที่มีการผลิตขาไບหม่อนที่มีชื่อเสียงของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งการปลูกหม่อนเพื่อใช้ในการผลิตขาไບหม่อนของกลุ่มเป็นการเพิ่มรายได้ อย่างหนึ่งให้กับเกษตรกร ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงมีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรตัวอย่าง ความรู้ทั่วไปในการปลูกหม่อนและการผลิตขาไບหม่อน การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหม่อนและการผลิตขาไບหม่อน การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดและสิ่งแวดล้อมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ขาไບหม่อน พร้อมทั้งนำผลการศึกษาที่ได้เป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตและการตลาดขาไບหม่อนของสมาชิกกลุ่มต่อไป

จากการศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรตัวอย่าง พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานในภาคการเกษตรมีจำนวนเฉลี่ย 4 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 11.21 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกหม่อนเฉลี่ย 1.05 ไร่ ในส่วนของเครื่องมือและอุปกรณ์เกษตรกรมีอุปกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการปลูกหม่อนเฉลี่ยไร่ละ 1,045 บาท

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการปลูกหม่อน พบว่าต้นทุนรวมในการปลูกหม่อนเฉลี่ย 1,324.58 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 977.91 บาท และต้นทุนคงที่เฉลี่ยไร่ละ 346.67 บาท โดยในต้นทุนการผลิตจะมีจำนวนค่าแรงงานมากที่สุด ปริมาณผลผลิตขาไບหม่อนที่เกษตรกรผลิตได้เฉลี่ย 1,386.35 กิโลกรัมต่อไร่ แยกเป็นขาไບอ่อนและขาไບแก่เฉลี่ย 616.47 และ 769.88 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรมีรายได้จากการขายขาไບหม่อนเท่ากับ 6,161.87 บาทต่อไร่ แยกเป็นรายได้จากขาไບอ่อนและขาไບแก่เท่ากับ 3,082.35 และ 3,079.52 บาทต่อไร่ เมื่อหักต้นทุนทั้งหมดในการปลูกเกษตรกรจะได้รับกำไรสุทธิเท่ากับ 4,837.29 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรและกำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 5,183.96 และ 5,994.12 บาทต่อไร่ ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ต้นทุนในการผลิตขาไບหม่อน พบว่าต้นทุนทั้งหมดในการผลิตขาไບหม่อนเท่ากับ 127.01 บาทต่อกิโลกรัม แยกเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เท่ากับ 102.66 และ 24.35 บาทต่อกิโลกรัม โดยต้นทุนที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ค่าแรงงาน สำหรับต้นทุนทั้งหมดในการผลิตขาไບหม่อนเท่ากับ 123.47 บาทต่อกิโลกรัม แยกเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เท่ากับ 99.92 และ

23.55 บาทต่อกิโลกรัม โดยต้นทุนที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ค่าแรงงานเช่นเดียวกับชาเขียวปริมาณชาใบหม่อนสมาชิกกลุ่มผลิตได้ทั้งหมดเท่ากับ 236.61 กิโลกรัมต่อไร่ แยกเป็นชาเขียว 116.32 กิโลกรัมต่อไร่ และชาฝรั่ง 120.29 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับรายได้จากการขายชาใบหม่อนเท่ากับ 35,173.90 บาทต่อไร่ แยกเป็นรายได้จากชาเขียวและชาฝรั่งเท่ากับ 26,753.60 และ 8,420.30 บาทต่อไร่ เมื่อนำต้นทุนการผลิตทั้งหมดของชาเขียวมาหักออกจากรายได้ทั้งหมดจะได้รับกำไรสุทธิเท่ากับ 11,979.80 บาทต่อไร่ หรือ 102.99 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนกำไรสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรและกำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 14,812.19 และ 23,054.62 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ส่วนเมื่อนำต้นทุนการผลิตทั้งหมดของชาฝรั่งมาหักออกจากรายได้ทั้งหมด จะขาดทุนสุทธิเท่ากับ 6,431.91 บาทต่อไร่ หรือ 53.47 บาทต่อกิโลกรัม และขาดทุนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเท่ากับ 3,599.08 บาทต่อไร่ แต่จะได้รับกำไรสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 4,650.41 บาทต่อไร่ ซึ่งการที่จะทำให้เกษตรกรไม่ขาดทุนจากการผลิตชาฝรั่ง เกษตรกรจะต้องผลิตชาฝรั่งให้ได้อย่างน้อยที่สุดเท่ากับ 212.18 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็นปริมาณผลผลิตคุ้มทุน

การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดสรุปได้ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ทางกลุ่มจะเน้นให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกมามีคุณภาพ เจาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้สนใจในเรื่องสุขภาพ มีบรรจุภัณฑ์ให้เลือกหลากหลาย ด้านราคา การตั้งราคาจะทำการสำรวจราคาผลิตภัณฑ์ชาชนิดอื่นในตลาดเพื่อเปรียบเทียบไม่ให้ราคาสูงหรือต่ำจนเกินไปเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีราคาที่เหมาะสม ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ได้มีการแบ่งช่องทางการจัดจำหน่ายออกเป็นหลายช่องทางเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ได้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคมากขึ้น ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ่านสื่อต่าง ๆ ของหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาดสรุปได้ดังนี้ การวิเคราะห์จุดแข็ง ผลิตภัณฑ์ทำมาจากใบหม่อนล้วน ๆ ไม่มีสารเคมีเจือปน ราคาไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้หลายทาง การวิเคราะห์จุดอ่อน ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ คือ ผลิตภัณฑ์ยังค่อนข้างใหม่ ผู้บริโภคบางกลุ่มยังไม่ให้ความเชื่อถือเท่าที่ควร และอายุของการเก็บรักษาสั้น ด้านราคา ในบางช่วงอาจมีการเปลี่ยนแปลงราคาผลิตภัณฑ์เนื่องจากการตั้งราคาแข่งขันกันมาก ทางกลุ่มจึงต้องทำการปรับราคาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความไม่แน่ใจในราคาของผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มส่วนมากมักเป็นการฝากขายตามร้านหรือห้างต่าง ๆ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการจัดจำหน่าย และไม่สามารถให้บริการแก่ลูกค้าได้เต็มที่ และด้านการส่งเสริมการตลาด ทางกลุ่มแม่บ้านยังทำการโฆษณาค่อนข้างน้อย เนื่องเงินทุนของกลุ่มมีจำกัด การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ผู้บริโภคทราบจึงทำได้ในขอบเขตที่จำกัดเช่นกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านโอกาส การเติบโตทางการตลาดมีค่อนข้างมาก เพราะในปัจจุบันประชาชนหันมาให้ความสนใจในผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับสุขภาพ ทำให้ซาโบหม่อนได้รับความนิยมจากผู้บริโภคกลุ่มนี้ อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วย ส่วนอุปสรรคคือ การขาดแคลนเงินทุนในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกและสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้ขาดแคลนใบหม่อนในบางฤดู เช่น ฤดูร้อน

ข้อเสนอแนะ

1. ในด้านการผลิต เกษตรกรควรมีการปรับปรุงการผลิตใบหม่อนให้มากกว่านี้ เนื่องจากปริมาณผลผลิตต่อไร่ยังต่ำอยู่ที่เกษตรกรใช้หม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 ในการปลูก ซึ่งหม่อนพันธุ์นี้ให้ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 4,328 กิโลกรัม (กัญญชลี, 2536) แต่เกษตรกรสามารถปลูกได้เฉลี่ยต่อไร่เพียง 1,386.35 กิโลกรัม ซึ่งถือว่าน้อยมาก ดังนั้นเกษตรกรควรขอคำแนะนำจากหน่วยงานหรือบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตหม่อน เพราะจะทำให้ทราบระยะเวลาปลูกและเก็บเกี่ยวที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยเฉพาะการเก็บเกี่ยวในระยะที่ใบอ่อนมีปริมาณมาก เนื่องจากใบอ่อนสามารถนำไปแปรรูปและจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าใบแก่ ดังนั้นการทราบระยะเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมจะช่วยเพิ่มปริมาณผลผลิตได้ อีกทั้งการปรับปรุงการผลิตก็จะทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นและส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตเพิ่มมากขึ้นด้วย

2. จากการศึกษาในส่วนของต้นทุนการปลูกหม่อนและต้นทุนการผลิตซาโบหม่อนพบว่า ค่าแรงงานเป็นต้นทุนที่มีค่ามากที่สุด แสดงว่าเกษตรกรยังมีการใช้แรงงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ จึงควรมีการนำระบบการจัดการฟาร์มมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะค่าแรงงาน โดยขอคำแนะนำจากหน่วยงานทางภาคการเกษตรที่มีความรู้มาช่วยแนะนำเกษตรกรให้มีการจัดการระบบการใช้แรงงานที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้การใช้แรงงานมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น และช่วยให้สามารถลดต้นทุนในการผลิตได้

3. ในด้านการตลาด เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มควรทำการเพิ่มความหลากหลายให้กับรสชาติของผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากกลุ่มลูกค้าเดิมมักจะเป็นผู้สูงอายุ แต่ผู้บริโภคที่อยู่ในวัยทำงานและวัยรุ่นก็สามารถบริโภคผลิตภัณฑ์นี้ได้ แต่เนื่องจากอาจยังไม่ชอบในรสชาติ ดังนั้นทางกลุ่มน่าจะทำการปรับเปลี่ยนรสชาติของซาโบหม่อนโดยการแต่งกลิ่นให้มีความเฉพาะตัวขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าแต่ละประเภท เช่น ซาเขียวผสมมะลิ ซาเขียวผสมใบเตย เป็นต้น ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ทางกลุ่มควรทำการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อกระจายสินค้าให้มากขึ้นโดยศึกษาหาช่องทางที่สามารถกระจายสินค้าของกลุ่มได้ และในด้านการขนส่ง ทางกลุ่มควรมีการกำหนดปริมาณสินค้าที่ต้องทำการจัดส่งที่แน่นอน เนื่องจากทางกลุ่มไม่ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กำหนดปริมาณสินค้าในกรณีที่ต้องทำการจัดส่งไว้ เพราะการกำหนดปริมาณสินค้าจะช่วยให้ทราบถึงปริมาณการส่งที่คุ้มทุนและจะช่วยให้สามารถลดต้นทุนทางการขนส่งได้ อีกทั้งควรมีการทำการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นเพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไป ควรขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐเพื่อให้การสนับสนุนและช่วยเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาการผลิตและการตลาดชาใบหม่อนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลางจังหวัดขอนแก่นในครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์ชาใบหม่อนของกลุ่ม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนทางการผลิตและการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมต่อไปได้ หากมีผู้สนใจที่จะทำการศึกษาในครั้งต่อไปควรรหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชาที่ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติชนิดอื่น เพื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบส่วนแบ่งตลาดและควรมีการศึกษาทางด้านพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อให้ทราบว่าผู้บริโภคมีความต้องการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในด้านใดบ้าง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองผู้บริโภคให้ตรงยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มหม่อนไหม. 2539. สถิติการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปี 2539. กรุงเทพมหานคร: (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

กลุ่มหม่อนไหม. 2543. ผลิตภัณฑ์ชาหม่อน. กรุงเทพมหานคร: (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

กรมวิชาการเกษตร. 2543. ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหม่อนไหม. กรุงเทพมหานคร: (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. 2544. สถิติการนำเข้าและส่งออกชาเขียวอื่น ๆ ของประเทศไทย.
(อัดสำเนา)

กรมอนามัย. 2521. ตารางแสดงคุณค่าอาหารไทยในส่วนที่กินได้ 100 กรัม. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์องค์การเกษตรกรรม.

กระทรวงอุตสาหกรรม. 2526. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชาใบ. กรุงเทพมหานคร:
สิทธิพันธุ์การพิมพ์.

กัญญชวลี เกษมสวัสดิ์. 2536. เอกสารแนะนำพันธุ์หม่อน-ไหม และสิ่งประดิษฐ์. กรุงเทพมหานคร:
(ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

นารีรัตน์ สุนศิริกุล. 2544. การผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์ครีมล้างหน้ามะขาม
กรณีศึกษา โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี. กรุงเทพมหานคร:
ปัญหาพิเศษปริญญาตรี, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

นิธิยา รัตนานนท์. 2525. โภชนศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วรากร ดียิ่ง. 2544. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตและการจำหน่ายทุเรียน
ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง. กรุงเทพมหานคร: ปัญหาพิเศษปริญญาตรี,
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

วิโรจน์ แก้วเรือง และคณะ. 2539. การทำชาจากใบหม่อน. กรุงเทพมหานคร: (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

วิโรจน์ แก้วเรือง. 2543. ชาหม่อน. กรุงเทพมหานคร: (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

ศศิเกษม ทองยงค์ และพรณี เดชกำแหง. 2530. เคมีอาหารเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร:
โอ. เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.

ศิริพร บุญชู และพุทธชาติ ลีปายะคุณ. 2541. การศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มในการส่งเสริมการปลูก
หม่อนเพื่อผลิตชาหม่อน. กรุงเทพมหานคร: (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2537. กฤษฎการตลาดและการบริหารการตลาด. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

สง่า เนาววงศ์. 2544. ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง. สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2544.

สถาบันวิจัยหม่อนไหม. 2543 ก. การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อน. กรุงเทพมหานคร:
(ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

สถาบันวิจัยหม่อนไหม. 2543 ข. การประชุมเชิงปฏิบัติการ. เรื่องการจัดตั้งชมรมหม่อนไหม
18 ตุลาคม 2543. กรุงเทพมหานคร: (ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาพร วงศ์เจริญวงกิจ และคณะ. 2541. การศึกษาต้นทุนการผลิตชาจากหม่อน. กรุงเทพมหานคร:
(ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

สราวุฒิ ผดุงชม. 2542. ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตฝักโดยใช้สารเคมีและฝักปลอดภัย
สารเคมีในมุ้งตาข่ายไนล่อน ในจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร:
ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น. 2543. สถิติการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม. ขอนแก่น:(ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

สำนักงานเกษตรอำเภอพระยืน. 2544. ข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง. ขอนแก่น:
(ไม่ระบุสำนักพิมพ์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เลขที่แบบสอบถาม.....

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

แบบสอบถาม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เรื่อง การศึกษาการผลิตและการตลาดขาไปหม่อน
กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดงกลาง

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษา

 ไม่ได้รับการศึกษา จบต่ำกว่าประถมศึกษา จบประถมศึกษา จบมัธยม จบอาชีวศึกษา จบปริญญาตรี อื่นๆ ระบุ

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คน ชาย คน หญิง คน

จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร คน ชาย คน หญิง คน

5. พื้นที่ถือครอง ไร่ แยกตามประเภทการใช้งานดังนี้

 พื้นที่นา ไร่ งาน ตารางวา พื้นที่ปลูกพืชไร่ ไร่ งาน ตารางวา พื้นที่ปลูกหม่อน ไร่ งาน ตารางวา อื่น ๆ ระบุ ไร่ งาน ตารางวา

6. กรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน

 เป็นของตนเอง เช่า อัตราค่าเช่า บาท/ไร่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทน

ตารางผนวกที่ 1 ภาวะหนี้สินของเกษตรกร

รายการ	แหล่งเงินทุน						รวม
	ธ.ก.ส.	ธนาคารพาณิชย์	สหกรณ์	ญาติ	เจ้าของที่ดิน	อื่นๆ	
1.เงินต้น (บาท)							
2.เงินค้างชำระ (บาท)							
3.อัตราดอกเบี้ย (%)							
4.ชำระคืน (ดอก+ต้น) (บาท)							
5.หนี้สินคงเหลือ (บาท)							

ตารางผนวกที่ 2 ค่าใช้จ่ายของแรงงานในการปลูกหม่อน

กิจกรรม	ปีการเพาะปลูก 2543/44							
	แรงงานจ้าง (จำนวน)				แรงงานครัวเรือน (จำนวน)			
	คน	วัน	ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ชั่วโมง/วัน	คน	วัน	ค่าจ้าง (บาท/วัน)	ชั่วโมง/วัน
1. การเตรียมดิน								
2. การเตรียมกิ่งพันธุ์								
3. การบ่มท่อนพันธุ์								
4. การปลูก								
5. การบำรุงดูแลรักษา								
5.1 การกำจัดวัชพืช								
5.2 การใส่ปุ๋ย								
5.3 การให้น้ำ								
5.4 การตัดแต่งกิ่ง								
6. การเก็บเกี่ยวใบหม่อน								

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานในเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ไปใช้ประโยชน์ในการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางผนวกที่ 3 ค่าใช้จ่ายของกิ่งพันธุ์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยยูเรีย ปุ๋ยเคมี ปูนขาว สารป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชและวัชพืช น้ำมันเชื้อเพลิง ที่ใช้ในการเพาะปลูกหม่อน

ประเภท	ปริมาตรที่ใช้ (หน่วย/ครั้ง/ไร่)	จำนวนครั้งที่ใช้	ราคา (บาท/หน่วย)
1. กิ่งพันธุ์
2. ปุ๋ยคอก
3. ปุ๋ยหมัก
4. ปุ๋ยยูเรีย
5. ปุ๋ยเคมี
6. สารป้องกันกำจัดแมลงศัตรู พืช
6.1
6.2
6.3
7. สารป้องกันกำจัดโรคพืช
7.1
7.2
7.3
8. สารป้องกันกำจัดวัชพืช
8.1
8.2
8.3
9. ปูนขาว
10. น้ำมันเชื้อเพลิง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางผนวกที่ 4 ทรัพย์สินทางการเกษตรที่ใช้ในการเพาะปลูกหม่อน

ชนิด	ของตนเอง						เช่า		ยึด
	จำนวน	ราคา ซื้อ (บาท)	อายุ การ ใช้ งาน (ปี)	ใช้ มา แล้ว (ปี)	ใช้ ได้ อีก (ปี)	ค่าซ่อม เฉลี่ย (บาท/ปี)	จำนวน	ค่า เช่า (บาท)	
1.รถบรรทุก 4 ล้อ
2.รถไถเดินตาม
3.รถเข็น
4.เครื่องสูบน้ำ
5.เครื่องตัดหญ้า
6.เครื่องฉีดยา
7.ถังฉีดยา
8.กรรไกร
9.เลื่อยตัดแต่งกิ่ง
10.มีดคายหญ้า
11.จอบ
12.เสียม
13.ระบบให้น้ำ
14.อื่น ๆ
รวม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางผนวกที่ 5 รายได้จากการปลูกหม่อนของเกษตรกร ปีการเพาะปลูก 2543/44

ครั้งที่	พื้นที่ปลูก (ไร่)	เกรด		เกรด		เกรด	
		ผลผลิต (ก.ก.)	ราคา (บาท/ก.ก.)	ผลผลิต (ก.ก.)	ราคา (บาท/ก.ก.)	ผลผลิต (ก.ก.)	ราคา (บาท/ก.ก.)
1							
2							
3							
4							

ตารางผนวกที่ 6 เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตชาใบหม่อน

ชนิด	ของตนเอง						เช่า		ยืม
	จำนวน	ราคา	อายุ	ใช้	ใช้	ค่าซ่อม	จำนวน	ค่า	
		ซื้อ	การ	มา	ได้	เฉลี่ย		เช่า	
		(บาท)	ใช้	แล้ว	อีก	(บาท/ปี)		(บาท)	
			งาน	(ปี)	(ปี)				
			(ปี)						
1.ชุดเตาแก๊ส
2.กะทะอลูมิเนียม
3.หม้อต้มน้ำ
4.ตะแกรง
5.ทัพพี
6.ถาด
7.กะละมัง
8.ตู้อบลมร้อน
9.ผ้าคลุมผม
10.อื่น ๆ
รวม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค่าใช้จ่ายในการผลิตขาใบหม่อน

1. ค่าใบหม่อนสด

ใช้ใบหม่อนสด กิโลกรัม/ครั้ง ราคา บาท/กิโลกรัม

2. ค่าแรงงาน

() แรงงานจ้าง

จำนวน คน ใช้เวลา วัน วันละ ชั่วโมง ค่าจ้างบาท/วัน

() แรงงานครัวเรือน

จำนวน คน ใช้เวลา วัน วันละ ชั่วโมง ค่าจ้างบาท/วัน

3. ค่าเชื้อเพลิง

ปริมาณที่ใช้ หน่วย/ครั้ง ราคา บาท/หน่วย

4. ค่าอื่น ๆ ระบุ

.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางการตลาด

ด้านผลิตภัณฑ์

.....

.....

ด้านราคา

.....

.....

ด้านสถานที่จัดจำหน่าย

.....

.....

ด้านการส่งเสริมการตลาด

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้